

BULGARİSTAN TÜRKLERİNİN SEYHAN'A GÜCÜ (1950-1951)*

HATİCE BOZKURT ÇANAK**

Z

Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında Türklerin yoğun olarak yaşadığı coğrafyadan birisi de Balkanlardır. Ancak Balkanların 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı hâkimiyetinden çıkmaya başlaması üzerine bölgede yaşayan Türkler Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. Uzun yıllar boyunca devam eden gçler sonucunda bölgedeki Türk varlığı hızla azalmıştır.

Balkanlardan Anadolu'ya gücün yoğun olarak gerçekleştiği ülkelerden birisi de Bulgaristan'dır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile başlayıp 1990'lı yıllara kadar devam eden gç sürecinde yüz binlerce Türk Anadolu'ya gelirken bir o kadarı da hayatını kaybetmiştir. Hatta bu gçler, iki ülke arasındaki ilişkiye bağlı olarak zaman zaman kitlesel bir hâl olarak insanlık dramı şeklinde cereyan etmiştir. Gücün kitlesel olarak yaşandığı dönemlerden birisi de İkinci Dünya Savaşı sonrasına tesadüf eden 1950-1951 yılları olmuştur. Bu gç, Bulgaristan'ın İkinci Dünya Savaşı sırasında maruz kaldığı Sovyet işgaliyle birlikte yaşanan iktidar ve rejim değişikliğinden kaynaklanmıştır. İşgalle birlikte kurulan komünist idarenin Bulgar Sosyalist Devleti ile bütünleşmiş tek bir ulus yaratma projesi bilhassa ülkedeki en büyük azınlık olan Türkleri etkilemiştir. Bunun zerine Bulgaristan'da daha fazla yaşayamayacaklarına kanaat getiren Türkler Anadolu'ya göç etmiştir. Göçmenlerin yerleştirildiği vilayetlerden birisi de Seyhan'dır. Ancak bu iskân süreci detaylı bir şekilde çalışılmamıştır. Zira konuya dair yapılan tek çalışmanın da alan araştırması kısmının yetersiz olduğu

* Bu alışma, ağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak yapılmış olan *Bulgaristan Türklerinin Seyhan'a Gücü (1950-1951)* başlıklı çalışmadan türetilmiştir.

** Millî Eğitim Bakanlığı, Buhara Ortaokulu, Adana/TÜRKİYE, haticebozkurt1410@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-8281-7169

görülmektedir. Bundan dolayı konuyu daha detaylı bir şekilde ele almak üzere bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle vilayete dair iskân defterlerinden göçmenlerin yerleştirildiği yerler belirlenmiş, müteakiben de dönemin yerel basını taranarak alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmalar neticesinde elde edilen bilgiler doğrultusunda Seyhan'a yerleştirilen Bulgaristan Türklerinin iskân süreçleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adana-Seyhan Bulgaristan Türkleri, Göçmenler, İskân, Uluslararası Göç.

MIGRATION OF TURKS OF BULGARIA TO SEYHAN (1950-1951)

ABSTRACT

The Balkans is one of the regions where the Turks lived intensively under the rule of the Ottoman Empire. However, after the Balkans ceased to be under the Ottoman domination as of the second half of the 19th century, the Turkish people began to migrate to Anatolia. As a result of the ongoing migrations for many years, the Turkish presence in the region decreased rapidly.

Bulgaria is one of the countries where migration from the Balkans to Anatolia was intensive. In the period which started with 1877-1878 Ottoman-Russian War and continued until the 1990s, hundreds of thousands of Turks came to Anatolia and many immigrants died on the way during migration. In fact, these migrations turned into a mass from time to time depending on the relationship between the two countries and became a drama of humanity. One of the periods when migration took place was 1950-1951 after the Second World War.

This immigration resulted from the change of administration and regime with the Soviet occupation of Bulgaria during the Second World War. The project of the communist administration established with the occupation to create a single nation integrated with the Bulgarian Socialist State especially affected the Turks, the largest minority. Upon these developments, the Turks, who realized that they could not live in Bulgaria any longer, immigrated to Anatolia. One of the provinces where immigrants were settled is Seyhan. However, it seems that this settlement process has not been studied in detail in the province. Therefore, this study was conducted to examine the subject in detail. In this context, first of all, the places where the immigrants were settled were determined from the settlement books of the province, and then a field research was conducted by reviewing the local press of the period. In line with the findings obtained, the settlement processes of the Bulgarian Turks who settled in Seyhan were tried to be revealed.

Keywords: Adana-Seyhan, Emigrants, International Migration, Settlement, Turks of Bulgaria.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıldan itibaren Balkanlardan çekilmeye başlamasıyla birlikte bölgedeki Türkler Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. Bu göçler, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında âdeta kitlesel bir hâl almıştır. Fakat başta Bulgaristan olmak üzere bölgede önemli bir Türk nüfus kalmış, Bulgaristan Prenslığı ile Osmanlı ilişkisinin temelini de bu nüfus oluşturmuştur. Prenslığın kurulduğu Tuna vilayetinin 1876 yılı nüfusu 1.130.000'i Bulgar, 1.120.000'i Türk olmak üzere 2.250.000 civarındadır¹. Nüfustaki dengeden rahatsız olan Bulgarların zulüm ve baskısı sonucunda gerçekleşen göçlerle Türklerin sayısı 1880 yılına gelindiğinde 750.000'e, Balkan Savaşları'na kadar da 600.000'e gerilemiştir². Bulgaristan Türklerinin Anadolu'ya göçü bu tarihten sonra da zaman zaman azalıp artmakla birlikte devam etmiştir. Türklerin göç etmesinde Bulgaristan'da yaşanan siyasi gelişmeler ile hükümetlerin azınlıklara yönelik tutumu ve Türkiye-Bulgaristan ilişkisinin mahiyeti de önemli rol oynamıştır. Örneğin Türkler, 1919-1923 yılları arasındaki Çiftçi Partisi iktidarı sırasında ana dilini kullanma, okul açma ve ibadetlerini yapma konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları için genel itibariyle huzurlu bir dönem geçirmişlerdir. Buna karşın *Bulgaristan Bulgarlarındır* sloganıyla hareket eden radikal milliyetçi Aleksander Tsankov'un 9 Haziran 1923 tarihindeki darbe sonrasında idareyi ele almasını müteakiben³ silahlı örgütlerin saldırılarına maruz kalarak göç etmelerine yönelik uygulamalarla karşı karşıya kalmışlardır. Türklerin sorunlarına kayıtsız kalmayan Türkiye, Bulgaristan ile 18 Ekim 1925 tarihinde Türkiye-Bulgaristan Dostluk Antlaşması ve Oturma Sözleşmesi'ni imzalamıştır. İki ülke arasındaki göçün hukuki bir temele oturtulduğu anlaşmaya göre Bulgaristan Türkleri Türkiye'ye göç edebilecek, bu esnada taşınabilir mallarını ve hayvanlarını yanlarına alabilecek, taşınmaz mallarını da serbestçe satabileceklerdi. Ancak anlaşmayı fırsat olarak gören Bulgaristan daha

¹ Bilal N. Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2012, s.218-219.

² Ömer Turan, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", **Balkan Türkleri, Balkanlarda Türk Varlığı**, Der. Erhan Türbedar, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, Ankara 2003, s.21.

³ Cengiz Hakov, "Atatürk ve Bulgaristan ile Türkiye Arasında Yeni Siyasal Diplomatik Münasebetler", **Uluslararası İkinci Atatürk Sempozyumu Bildirileri**, C 2, Ankara 1996, s.1276.

çok Türk'ün göç etmesini sağlamak için Türklere yönelik baskısını arttırmıştır⁴. İki ülke arasında yapılan ve ilişkileri olumlu yönde etkileyen 1928-1929 yılındaki anlaşmalar⁵ ile Başbakan Muşanov'un Aralık 1931'deki Türkiye ziyareti Bulgaristan Türklerine de müspet yönde yansımıştır. Fakat 1932 yılındaki *Haskova Katliamı* ile 1933 yılında Razgrad Türk mezarlığının tahrip edilmesi; Türk aydın ve kanaat önderlerinin tutuklanması; okulların kapanması gibi uygulamalar iki ülke ilişkisine zarar verdiği gibi Bulgaristan'ın Türklere yönelik bakışında herhangi bir değişim olmadığını göstermiştir⁶.

Bulgaristan Türklerinin durumu bundan sonraki süreçte de Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkinin mahiyetine ve Bulgaristan'da yaşanan siyasi gelişmelere bağlı olarak değişmiştir⁷. Nitekim Avrupa'da yükselen faşizm rüzgârının etkisiyle 19 Mayıs 1934 tarihinde Bulgaristan'da gerçekleşen darbeye faşist bir idarenin kurulması Türkiye'ye yeni bir göç dalgasının başlamasına yol açmıştır⁸. Buna karşın 1936-1938 yılları iki ülke ilişkisi ve

⁴ İsmail Soysal, **Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları**, C 1 (1920-1945), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s.261-271; Zehra Arslan, "Demokrat Parti İktidarının 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göç Eden Göçmenlere Yönelik Politikası (1950-1951)", **Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri**, Isparta 2012, s.330; Bilal N. Şimşir, **Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu, Bulgaristan'da Türk Varlığı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1985, s.53; Beğlan Toğrol, **112 Yıllık Göç (1878-1989)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul 1989, s.71; Veysi Akın, "Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Arasında Siyasal İlişkilerin Kurulmasında 1925 Dostluk Antlaşması'nın Yeri ve Önemi", **Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, C 1, S 1 (2012), s.41-56.

⁵ Bunlar, 12 Şubat 1928 tarihli Ticaret Antlaşması ve Seyr-ü Sefain Antlaşması ile 6 Mart 1929 tarihli Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması'dır. İbrahim Kamil, "Atatürk Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri", **Atatürk Ansiklopedisi**, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-turkiye-bulgaristan-iliskileri/> (14.07.2023).

⁶ Ahmet Özgiray, "Türk-Bulgar Siyasal İlişkileri (1920-1938)", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, S X (1995), s.61-62.

⁷ Türkiye'nin Yunanistan ile anti-revizyonist bloğa dâhil olarak Balkan Birliği çalışmalarına başlaması revizyonist bir tutum içerisinde olan Bulgaristan'ı rahatsız etmiştir. Soysal, **a.g.e.**, s.441-444; İbrahim Kamil, "Cumhuriyet Döneminde Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler (1923-1989)", **Sosyo-Kültürel-Ekonomik Yönleriyle Türkiye'de Göç ve Göçmenler**, Altınordu Yayınları, Ankara 2023, s.227. Gerginliği ortadan kaldırarak Bulgaristan'ı Balkan Paktına dâhil olmaya ikna etmek için Başbakan İsmet İnönü ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras 20-24 Eylül 1933 tarihleri arasında Bulgaristan'a gitmiştir. Bulgaristan Balkan Paktı'na dâhil olmamışsa da iki ülke arasında imzalanmış olan 1929 yılındaki anlaşmanın beş yıl süreyle uzatılması konusunda mutabakat sağlanmıştır. Yüksel Kaştan, "Atatürk Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri", **Atatürk Araştırma Merkezi Yayını**, S 72 (2008), s.678.

⁸ Selcen Özyurt Ulutaş, "Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı Raporlarına Göre Komünist Bulgar Hükümetlerinin Türklere Yönelik Politikaları (1949-1954)", **Türk Dünyası Araştırmaları**, S 235 (2018), s.127.

Bulgaristan Türkleri açısından sakin geçmiştir⁹. Bulgaristan'ın 1939 yılında Türkleri tekrar sınır dışı etmeye başlaması ilişkilerin yeniden gerilmesine yol açmışsa da iki ülkenin İkinci Dünya Savaşı yıllarına tesadüf eden 17 Şubat 1941 tarihinde yayınladıkları bildiriyle birbirlerine saldırmayacaklarını açıklaması ilişkilerini olumlu yönde etkilemiştir¹⁰. Fakat Bulgaristan yönetiminin yurt dışına çıkışları yasaklaması ve Türklere pasaport vermemesinden dolayı göçler durma noktasına gelmiştir¹¹. Buna rağmen Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye yönelik göçü devam etmiş ve önemli göç dalgasından birisi de 1950-1951 yılları arasında meydana gelmiştir.

I. 1950-1951 Göçüne Giden Süreç

Bulgaristan, İkinci Dünya Savaşı sırasında önce Almanya'nın, daha sonra Sovyetler Birliği'nin işgaline uğramıştır. 8 Eylül 1944 tarihindeki Sovyet işgaliyle birlikte mevcut iktidar devrilererek *Vatan Cephesi* adıyla komünist bir idare kurulmuştur¹². Bu dönemde azınlıkların elinden alınan birçok hakkın iade edileceği açıklanmış, 1946 yılındaki toprak reformuyla birlikte de toprağı olmayan takriben 45.000 kişiye toprak verilmiştir¹³. Fakat Bulgar Komünist Partisi'nin güçlü ve büyük bir Bulgaristan'ın ancak homojen bir toplumla mümkün olabileceğine yönelik düşüncesi ve etnik farklılıkları bir tehdit olarak görmesi yaşanan olumlu havanın kısa sürmesine yol açmıştır. Bu politik değişiklik ülkedeki en büyük azınlık olan Türkleri de etkilemiştir. Komünist rejimin vatandaşlarının yurt dışına çıkışını yasaklaması ve pasaport vermemesinden dolayı Türklerin Anadolu'ya olan göçleri de durma noktasına gelmiştir. Bununla birlikte 1940-1949 yılları arasında 21.353 kişi göçmen veya mülteci statüsünde Türkiye'ye gelmiştir. Bunlar arasında kaçarak gelenlerin dışında 1946-1948 yılları arasında Sofya'da bulunan ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Moskova'da yapılan anlaşma üzerine oluşturulmuş Müttefikler

⁹ 10 Nisan 1937 tarihinde TBMM Başkanı Kazım Karabekir ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın Sofya ziyareti de iki ülke ilişkisinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Özgiray, *a.g.e.*, s.59-60.

¹⁰ Soysal, *a.g.e.*, s.639-641.

¹¹ 1923-1933 yılları arasında 101.537, 1939 yılına kadar ise 198.688 kişi göç etmiştir. Şimşir, *Bulgaristan Türkleri (1878-2008)*, s.229.

¹² İbrahim Kamil, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, C 5, S 2 (2016), s.31.

¹³ Nuri Ali Tahir, "Bulgar Komünist Partisi ve Bulgaristan'daki Türklere Yönelik Asimilasyon Politikası", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S 41 2015, s.580.

Arası Kontrol Komisyonu'nun izni sayesinde gelenler de yer almıştır. Ayrıca Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı, ülkeden kaçışların artmasından dolayı Türkiye ile Bulgaristan arasında ortaya çıkan sorunları çözmek üzere 1947 yılında bir daimî komisyon kurmuştur. Komisyon öncelikle Bulgaristan'ın Türkiye sınırına yakın köylerde yaşayan Türkleri ülkenin iç kesimlerine sürgün ederek yerlerine Bulgarları yerleştirmiştir¹⁴.

Türkler açısından asıl kırılma noktası Sovyetler Birliği'nin dayatmasıyla kurulan sosyalist rejimin 7 Mart 1950 tarihinde aldığı kararla Bulgaristan'da Köy Tarım Kooperatifleri (TKZS) ismiyle kolektif çiftliklerin kurulması ve tarım alanlarının devletleştirilmesi olmuştur¹⁵. Arazileri kamulaştırılanlar bu kooperatiflerde işçi olarak istihdam edilmişlerdir. Çiftlik çalışanların bir kısmı tarımsal modernizasyon politikası doğrultusundaki makineleşme sonrası işsiz kalmıştır. Bulgaristan'daki çiftçiler ve köylüler bu uygulamalara karşı eylemlerde bulunmuşlardır. Bulgar yönetimi ilk etapta eylemcilerden en az 25 binden fazla kişiyi tutuklamış, mülkiyetindeki toprakları kooperatiflere bırakmayan Türk ailelerin çocuklarını eğitim hakkından mahrum bırakmış ve devlet kurumlarında istihdamlarına mani olmuştur¹⁶. Öte yandan vergi sistemindeki değişiklikler, vergi dilimindeki artışlar çoğunluğu köylü olan Türkleri, vergilerini ödeyemez hâle düşürecektir¹⁷.

Sosyalist yönetimin uygulamaları bunlarla sınırlı kalmamıştır. Bu bağlamda camileri kapatmış¹⁸, Türk öğretmenler, aydınlar, esnaf ve zanaatkarlar ile

¹⁴ Kamil, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler (1923-1989)", s.230.

¹⁵ İbrahim Kamil, **Bulgaristan Türkleri ve Göçler Bulgaristan Komünist Partisi Gizli Belgeleri (1944-1989), C 1 (1944-1953)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2018, s.LXXXVI.

¹⁶ Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.41-42.

¹⁷ 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942); 12.04.2022 tarihinde Hüseyin Çoban (d. 1941); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939); 12.04.2022 tarihinde Habibe Çoban (d. 1948); 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937); 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941) ile yapılan görüşme. Emine Tarakçı, çocuklara sütün yeterli gelmemesi üzerine vergi memurlarından bir koyun saklayan annesinin durumunun anlaşılması üzerine şiddet gördüğünü belirtmiştir. 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941) ile yapılan görüşme; 04.05.2022 tarihinde Hasan Kurtulmuş (d. 1955) ile yapılan görüşme; 20.04.2022 tarihinde Fatma Ateş (d. 1946) ile yapılan görüşme; 14.04.2022 tarihinde Âdem Hâkim (d. 1942); 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937) ile yapılan görüşme.

¹⁸ Turan, a.g.m., s.24; Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.183; Tahir, a.g.m., s.580; Cengiz Hakov, "Bulgaristan Türklerinin Göçmenlik Serüveni", **Türkler**, C 20, Ankara 2000, s.372; Filiz Çolak, "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951)", **Tarih Okulu**, S XIV (2013), s.118-119.

çocukları Marksist-Leninist eğitime tabi tutmuş ve Türk gençleri *Trudovak* denilen işçi-asker taburlarında görevlendirerek taş ocağı ve yol yapımı gibi ağır işlerde çalıştırmıştır. Ayrıca Türklerin millî kimlik ve benliklerini kaybetmesi için Türkçeyi yasaklayarak¹⁹ Türk okullarını kapatmıştır. Bu durum, rejim tarafından dile getirilen Türklerin bir kısmının Türkiye'ye gönderilip geri kalanların sosyalist Bulgar toplumu içinde asimile edilmesi yönündeki düşüncesiyle de uyumludur. Hatta bununla da yetinilmeyerek bir taraftan da Bulgaristan'daki Türklerin etnik olarak Türk olmadığı gibi Müslümanlığı kabul etmiş ve Osmanlı idaresi altındayken Türkleştirilmiş Bulgarlar oldukları iddiası dile getirilmiştir²⁰. Sosyalist rejimin bütün uygulamalarına rağmen asimilasyon politikası Türkler üzerinde başarılı olmamıştır. Zira Türkler, toplumun geri kalanından soyutlanmış bir yaşam sürdüklerinden geleneksel aile yapılarını muhafaza etmeyi başarmışlardır. Hatta Türk kimliğini eritmek için yapılanların Türkler arasındaki aile bağları ile Türklük düşüncesini daha da güçlendirdiği söylenebilir. Buna rağmen Türklerin bir kısmı, rejimin baskısına daha fazla dayanamayarak Türkiye'ye göç etmiştir²¹. Bu göçler, Türklerin kendi isteğiyle göç etmesinin iki ülke arasındaki sorunların azalmasına yol açacağına ve azalan Türk nüfusu asimile etmenin daha kolay olacağına inanan rejim tarafında memnuniyet yaratmıştır. Ancak göç etmesinde fayda görülen kişilerin gitmesine izin verilirken ağır işlerde çalışan ve gittikleri takdirde ekonominin olumsuz yönde etkilenileceğini düşündükleri kişilerin gitmesine ise izin vermemişlerdir²².

Türkiye'nin Batı'ya yaklaşmak adına Kore Savaşı'na katılarak NATO'ya girmek istemesinin de 1950-1951 göçünde etkili olduğu iddia edilmiştir. Sovyetlerin etkisi altına aldığı Bulgaristan idaresini yönlendirerek Türklerin güvenilmez olduğu ve göç ettirilmesi gerektiği şeklindeki telkinleri de bu iddiayı desteklemiştir²³. Böylece yaşanacak olan göçle birlikte Türkiye'nin ilgisinin dış politikadan göçmen meselesine çekilmesi ve Batı'ya desteğinin

¹⁹ 09.10.2021 tarihinde Mehmet Tenekeci (d. 1956); 03.04.2022 tarihinde İbrahim Yenice (d. 1939) ile yapılan görüşme.

²⁰ Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.42-44.

²¹ 1950-1951 Göçü, Türkiye'nin Kore'ye asker gönderip NATO'ya müracaat ettiği günlerde meydana gelmiştir.

²² Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.38, 46, 53.

²³ Kamil, **Göçler Bulgaristan Komünist Partisi Gizli Belgeleri (1944-1989)**, Cilt 1 (1944-1953), s.LXXXIX; Kamil, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler (1923-1989)", s.231.

sınırlandırılması öngörülmüştür²⁴. Sonuç itibariyle sosyalist Bulgar rejimin uygulamaları sonucunda Türkler göç etmek zorunda kalmışlardır. Ancak bu süreç çok da kolay olmamıştır. Zira Türkler, bir taraftan göç edebilmek için Bulgar makamlarından izin isterken bir taraftan da kabul edilmeleri yönünde Türkiye'den talepte bulunmuşlardır.

1940'lı yıllarda Bulgar idaresinin uygulamalarına karşı Bulgaristan Türklerinin bir kısmı çözümü Türkiye'ye göç etmekte bulacaktır. Bulgaristan Türklerinin talebini 31 Mayıs 1947 tarihli toplantısında görüşen Bakanlar Kurulu, gelmek isteyenlerin serbest göçmen statüsünde kabul edilmesi yönünde karar almıştır. Alınan bu kararlar göç süreci yıllara yayılarak göçmenlerin neden olacakları maddi yük en aza indirilmeye çalışılmıştır. Hatta göç etmek isteyenlerden ihtiyaçlarının akrabaları veya tanıdıklarınca karşılanacağına dair taahhüt talebinde de bulunulmuştur. Ancak Bulgaristan'ın vize konusunda ağır davranması sürecin uzamasına yol açmıştır. Bundan dolayı ilk etapta yılda takriben 1.500 kişi göç edebilmiştir. Sürecin yavaş ilerlemesi üzerine Bulgaristan Türkleri her iki ülke nezdinde göçe yönelik taleplerini ısrarla dile getirmişlerdir. Bu taleplerin Bulgarlar üzerinde kısa sürede sonuç vererek işlemlerin hızlanmasını sağlamasından dolayı 1949 sonbaharından itibaren Türk konsolosluklarında yoğunluk yaşanmaya başlanmıştır²⁵. Türkiye de bu süreçte resmî göçmen politikasını şekillendirerek daha önce de öngördüğü gibi göçmenleri tedrici bir şekilde almaya karar vermiştir. Böylece bir taraftan göçmenleri alırken bir taraftan da aldıklarının iskân sürecini tamamlamayı öngörmüştür. Bu nedenle ilk yıl 25-30 bin göçmen almayı planlamıştır. Fakat Türkiye'nin bu tutumu, ilk etapta Türklere vize konusunda sıkıntı çıkaran ancak daha sonra Türklere bir an önce kurtulmak için ülkesinden göndermek şeklinde yeni bir politika benimseyen Bulgaristan'ı rahatsız etmiştir. Bulgaristan bu rahatsızlığını 10 Ağustos 1950 tarihinde verdiği notayla dile getirerek ülkesindeki 250.000 Türkün üç ay içinde kabul edilmesini istemiştir²⁶. Bulgaristan'ın Türkleri göçe zorlamak adına ortaya koyduğu tutum ile Türkiye'yi göçü engellemekle suçlayan notası ilişkilerin daha da bozulmasına yol açmıştır²⁷. Bulgaristan 22 Eylül

²⁴ Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.241.

²⁵ Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.237.

²⁶ Ömer E. Lütem, **Türk-Bulgar İlişkileri 1983-1989**, Cilt 1 (1983-1985), Ankara 2000, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, s.75-76; Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.231; Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.49.

²⁷ Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.49; Lütem, **a.g.e.**, s.75-76; Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.58-59.

1950 tarihinde verdiği ikinci notasında ise Türkiye'deki gazeteleri Bulgaristan Türkleri hakkında abartılı haberler yapmakla, Türkiye'yi de Türkleri göçe teşvik ederek Bulgaristan ekonomisine zarar vermek suretiyle rejimi başarısız kılmaya çalışmakla suçlamıştır²⁸. İddialar üzerine Türkiye, göçün âdeti kitle- sel bir hâle dönüştürülmesine karşı olduğunu ve Bulgaristan'ın sürece olumlu yönde katkıda bulunmadığını, öncelikle her iki tarafın mutabık kalacağı bir anlaşmanın yapılması gerektiğini, aksi takdirde sorunun uluslararası bir hâl alacağını dile getiren karşı bir nota vermiştir²⁹.

Bulgaristan'ın vizesiz kişilerin yanı sıra Çingene gönderdiğinin ortaya çık- ması da iki ülke ilişkisini olumsuz yönde etkilemiştir. Çünkü Türkiye, 2510 sayılı İskân Kanunu gereğince sadece Türk soyundan olan kişileri göçmen olarak kabul edebileceğini dile getirerek Çingeneleri geri göndermek istemiş, Bulgaristan'ın olumsuz tavrı üzerine de 7 Ekim 1950 günü sınırını kapatmış- tır. Ancak Bulgaristan'ın vizesiz gönderdiği kişileri geri alacağını ve vizesiz kimseyi göndermeyeceğini taahhüt etmesi üzerine 22 Aralık 1950 günü sınırı- nı yeniden açmıştır³⁰. Türkiye; Bulgaristan'ın verdiği taahhüde uymayarak Çingene göndermeye devam etmesi üzerine verdiği notalarla durumu protesto ederek bu kişileri geri almasını istemiş, Bulgaristan'ın umursamaz tavrından dolayı da 8 Kasım 1951 günü sınırını tekrar kapatmıştır. Türkiye'nin bu tavrı üzerine Bulgaristan da göçü tamamen durdurduğunu ilan etmiştir³¹. Bununla birlikte göçün başladığı 1950 yılından durdurulduğu tarihe kadar olan sürede 52.185 kişi 1950 yılında, 102.208 kişi de 1951 yılında olmak üzere 154.393 kişi Bulgaristan'dan Anadolu'ya göç etmiştir³².

²⁸ Mehmet Pınar, "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 89, 2014, s.66.

²⁹ Lütem, *a.g.e.*, s.75-76; Şimşir, *Bulgaristan Türkleri (1878-2008)*, s.58-59; Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.50-51.

³⁰ Mithat Atabay, "Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Çanakkale'ye Göçler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, S 13 (2012), s.64-66; Şimşir, *Bulgaristan Türkleri (1878-2008)*, s.348-349.

³¹ İki ülke arasındaki göç yasağı, Todor Jivkov'un 22 Mart 1968 tarihindeki Türkiye ziyareti sırasında imzalanan göç antlaşmasına kadar sürmüştür. Anlaşmayı takip eden on yılda takriben 130.000 Türk göç etmiştir. Lütem, *a.g.e.*, s.43; Bayram, Akça, "1945-1990 Türk- Bulgar İlişkileri ve Bu Dönemde Muğla Vilayetine İskân Edilen Bulgaristan Muhacirleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 70, 2008, s.75-92.

³² Şimşir, *Bulgaristan Türkleri (1878-2008)*, s.246; Çolak, *a.g.m.*, s.122-123. Bulgaristan'ın demografik yapısında büyük değişime yol açan bu göçler sonucunda 1876 yılında % 50 olan Bulgaristan'daki Türklerin oranı 1926 yılında % 10.5'e, 1956 yılında ise % 8.6'ya düşmüştür. Celâl Aybar, *Bulgaristan Nüfusu*, İstanbul 1935, s.23. Buna rağmen

II. Göçmenlerin Seyhan'a Olan Yolculuğu

Bulgaristan'dan Anadolu'ya göç etmeye karar veren Türkler, pasaport almak istediklerinde üzerlerine kayıtlı herhangi bir gayrimenkul olmaması gerektiği uyarısıyla karşılaşmışlardır. Bu nedenle öncelikle mülklerini satmak zorunda kalmışlardır. Ancak satmak istediklerinde alacak kimseyi bulamamışlar, göç etmeyi düşünmeyen akrabalarına devretmek istediklerinde ise alacak olan kişiler ödemek zorunda kalacakları yeni vergiden dolayı almak istemediklerinden³³ yok pahasına Bulgarlara satmak zorunda kalmışlardır³⁴. Hatta bu parayı alamayanlar³⁵ olduğu gibi mallarını ve mülklerini almaları için üste para verenler dahi olmuştur³⁶. Bunun yanı sıra bazı göçmenler hayvanlarını kuzine soba gibi eşyalarla takas ederken bunu yapamayanlar ise geride bırakarak yola çıkmak zorunda kalmıştır³⁷. Hayvanları keserek etini getirmek yasak olduğundan bu yola başvurup yakalananlar ise hem ceza ödemek zorunda kalmışlar hem de pasaportlarına el konulmuştur³⁸.

Pasaportunu alan göçmenler, genellikle yatak, yorgan, bir miktar giysi ile birkaç parça mutfak eşyası koydukları bir tahta sandıkla yola çıkmışlardır. Çok istisna olmakla birlikte kağıt, turşu fiçisi, camızların üstüne örtmeye yarayan

Bulgaristan'ın asimilasyon politikası sistematik olarak devam etmiştir. Hüseyin Memişoğlu, **Bulgaristan Türklerinin Eğitimi**, Ankara 1992, s.38.

³³ 13.04.2022 tarihinde Habibe Aşçı (d. 1932); 11.04.2022 tarihinde Haşim Eker (d. 1937); 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941) ile yapılan görüşme.

³⁴ 03.09.2021 tarihinde İsmail Yurtsever (d. 1929); 29.04.2022 tarihinde Emine Yaşar (d. 1941); 29.04.2022 tarihinde Sabit Akarsu (d. 1948); 29.04.2022 tarihinde Halil Durmaz (d. 1940); 29.04.2022 tarihinde Ali Yaman (d. 1961); 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941); 25.02.2022 tarihinde (d. 1934); 26.02.2022 tarihinde Hakkı Yılmaz (d. 1937); 08.04.2022 tarihinde Basri Kovancı (d. 1940) ile yapılan görüşme.

³⁵ 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937) ile yapılan görüşme.

³⁶ 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme.

³⁷ 03.09.2021 tarihinde İsmail Yurtsever (d. 1929); 09.10.2022 tarihinde Zülbiye Tenekeci (d. 1963); 05.03.2022 tarihinde Lütfiye Deniz (d. 1946); 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937) ile yapılan görüşme.

³⁸ 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941) ile yapılan görüşme.

çul³⁹, hayvan tımarlamaya yarayan tarak⁴⁰, kuzine soba⁴¹, çekiç, keski⁴², hamur teknesi, banyo teknesi, cam damacana⁴³, tahta kapı ve pencere gibi şeyler getiren de olmuştur⁴⁴.

Yolculuk sırasında yemek için yanlarına genellikle ekmek, peynir, kurumuş et⁴⁵, tarhana gibi bir miktar yiyecek alan göçmenler⁴⁶, akrabalarının yardımıyla veya ücreti mukabilinde öküz, at arabası ve kamyonla en yakın tren istasyonuna ulaşmışlardır. Bu esnada iki ülke arasındaki ilişkinin seyrine göre aynı gün veya birkaç gün içinde eşyalarını trene yüklemişlerdir. Eşyaların gönderildiği sandığın üzerine adları ile ailelerinin lakaplarını yazan Türkler, eşyaları taşıyan trenin hareket etmesinden sonra farklı bir trenle yola çıkmışlardır. Ancak iki ülke arasındaki ilişkinin seyrine göre göçmenlerin yola çıkma sürelerinde farklılıklar yaşanmıştır. Böylesi durumlarda sınır açılıncaya kadar ya istasyonun olduğu yerde kalacak bir yer ayarlayarak burada kalmışlar⁴⁷, ya da eşyalarını istasyon civarında kiraladıkları bir depoya koyarak köylerine dönmüşlerdir⁴⁸. Bu esnada, yanlarına aldıkları eşyaları depoya koydukları

³⁹ 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944) ile yapılan görüşme.

⁴⁰ 04.05.2022 tarihinde Mehmet Tarakçı (d. 1948) ile yapılan görüşme.

⁴¹ 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941); 01.04.2022 tarihinde Hakkı Mertol (d. 1935) ile yapılan görüşme. Nitekim Mecit Sağır ve ailesinin getirmekte olduğu dikiş makinasına Bulgarlar sınırda el koymuştur. 13.04.2022 tarihinde Mecit Sağır (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁴² 09.10.2021 tarihinde Mehmet Tenekeci (d. 1956); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939) ile yapılan görüşme.

⁴³ 01.04.2022 tarihinde Kadir Güngör (d. 1949) ile yapılan görüşme.

⁴⁴ 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934) ile yapılan görüşme.

⁴⁵ Yolculuk sırasında yemek için hayvanlarından birini kesen Talip Akarsu, hayvan kestiğinin Bulgar yetkililere ihbar edilmesi üzerine aylarca cezaevinde kalmıştır. 29.04.2022 tarihinde Emine Yaşar (d. 1941); 29.04.2022 tarihinde Sabit Akarsu (d. 1948) ile yapılan görüşme.

⁴⁶ 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939); 12.04.2022 tarihinde Habibe Çoban (d. 1948); 12.04.2022 tarihinde Hüseyin Çoban (d. 1941); 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁴⁷ Mustafapaşa'da uzun süre beklemek zorunda kalan Murat Kıyak ve ailesi, kiraladıkları bir barakada yanlarında getirdiklerini yiyerek sınırın açılmasını beklemişlerdir. 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941) ile yapılan görüşme. Karnabat'a gelerek 6 ay beklemek zorunda kalan Ahmet Süremez ve ailesi, bir ev kiralarak şehirde kalmıştır. Bu esnada ev sahipleri kira almadığı gibi sahip olduğu benzin istasyonunda babaya iş, gaz lambaları için günlük gaz ile sütünden faydalanmaları için bir de keçi vermiştir. 12.04.2022 tarihinde Ahmet Süremez (d. 1941) ile yapılan görüşme.

⁴⁸ Sınır kapalı olduğu için köyüne geri dönmek zorunda kalan Fatma Çoban ve ailesi, babanın taşoçağında çalışarak kazandıklarıyla idare ettikleri gibi istasyona geldiklerinde eşyaları

geride kalanları ise dağıttıkları için komşularının verdikleri eşyaları kullanmışlar, tarlalarındaki mahsuller ile ağaçlarının da meyvelerini yiyerek hareket zamanını beklemişlerdir.

Genelde hayvan taşınan vagonlarla Mustafapaşa'ya gelen Türkler, buradan Türkiye trenine binmişlerdir. Duruma göre aynı gün veya bir süre bekledikten sonra yola çıkmışlardır⁴⁹. Beklemek durumunda kaldıklarında ise ya misafirhanede ya da ahırlarda kalmışlardır⁵⁰.

Bulgar yetkililer, Mustafapaşa'ya gelen Türklerin üstleri ile sandıklarını arayarak para ve altın gibi değerli şeyleri götürmelerine izin vermemişlerdir⁵¹. Bundan dolayı Türkler trene bindikleri zaman yanlarındaki paraları bir nevi sevinç gösterisi olarak saçmışlar, saçılan bu paraları da Bulgarlar toplamıştır. Paraların savrulması, duyulan sevincin yanı sıra Bulgar parasını Türkiye'de kullanamayacak olmalarından kaynaklanmıştır. Bununla birlikte çeşitli yöntemlerle para getirmeye çalışanlar olduğu gibi⁵², bir gün geri dönecek olursam

daha önce yola çıktığı için yerde yatmak zorunda kalmışlardır. 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942) ile yapılan görüşme. Karnabat'tan yola çıkan Mehmet Çoban ve ailesi ise istasyona geldiklerinde geçişin kapandığını öğrenince ne zaman açılacağı belli olmadığı için 6 aylığına bir depo kiralayıp eşyalarını buraya koyarak köylerine geri dönmüşlerdir. Ancak gideceğiz diye tarlaları ekmediklerinden, eşyalarını da yanlarına aldıklarından komşularının yardımıyla yaşamlarını sürdürmüşlerdir. 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942); 12.04.2022 tarihinde Hüseyin Çoban (d. 1941); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939) ile yapılan görüşme. Hakkı Yılmaz ve ailesi ise eşyalarını trene teslim ettikten bir gün sonra göçün durması üzerine köylerine dönerek iki ay komşularının desteğiyle idare etmişlerdir. Bu esnada Bulgar hükümetinin arazilerinizi ekmeden gidemezsiniz demesi üzerine de komşularının yardımıyla bütün tarlalarını ekmek zorunda kalmışlar. 26.02.2022 tarihinde Hakkı Yılmaz (d. 1937) ile yapılan görüşme.

⁴⁹ 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941); 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934) ile yapılan görüşme.

⁵⁰ 26.02.2022 tarihinde Hakkı Yılmaz (d. 1937); 22.02.2022 tarihinde Şaban Nalbant (d. 1940); 27.02.2022 tarihinde Yusuf Çömez (d. 1935); 25.03.2022 tarihinde Sevdiye Kırılmaz (d. 1941); 13.04.2022 tarihinde Habibe Aşçı (d. 1932); 11.04.2022 tarihinde Remziye Yılmaz (d. 1933); 13.04.2022 tarihinde Mecit Sağır (d. 1942); 14.04.2022 tarihinde Âdem Hâkim (d. 1942); 03.05.2022 tarihinde Zülbiye Eyüpoğlu (d. 1940); 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944); 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme.

⁵¹ 15.04.2022 tarihinde Hüseyin Kuş (d. 1932) ile yapılan görüşme. Üst arama işi zaman zaman o kadar abartılmış ki yemek için alınan tavukların içi dahi aranmış. 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme. Hatta sandıklardaki kitaplara da el konulmuş. 14.04.2022 tarihinde Makbule Babacan (d. 1936) ile yapılan görüşme.

⁵² 04.05.2022 tarihinde Remzi Dönmez (d. 1968); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939); 29.04.2022 tarihinde Ali Yaman (d. 1961) ile yapılan görüşme.

lazım olur düşüncesiyle saklayanlar da olmuştur⁵³. Buna karşın dünyanın her yerinde geçerli olduğu için en çok altın getirilmek istenmiştir. Bu bağlamda ekmeğin⁵⁴, yemek için yapılan dolmanın⁵⁵, elbise vatkasının⁵⁶, ayakkabı, baston⁵⁷ ve yastığın içine konularak⁵⁸, sandığın oyulan kısmına yerleştirilip üzeri balmumu ile kapatılarak⁵⁹, yemek sinisinin kenarına yerleştirilerek, katlanır masanın tahtası sökülüp üstü sakızla kapatılarak getirilmeye çalışılmıştır⁶⁰.

Mustafapaşa'dan trenle Edirne'ye gelen göçmenler, evraklarının kontrol edilmesinden sonra sağlık taramasından geçirilmişler, bu esnada aşı yapılarak DDT⁶¹ ile de ilaçlanmışlardır⁶². Ancak alan araştırması sırasında bu işlemin herkese yapılmadığı tespit edilmiştir⁶³.

⁵³ 13.04.2022 tarihinde Halil Yapıcı (d. 1940) ile yapılan görüşme.

⁵⁴ 15.04.2022 tarihinde Fatma Yavaş (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁵⁵ 15.04.2022 tarihinde Selime Kamburoğlu (d.1924) ile yapılan görüşme.

⁵⁶ 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941) ile yapılan görüşme.

⁵⁷ 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939) ile yapılan görüşme.

⁵⁸ 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁵⁹ 14.04.2022 tarihinde Âdem Hâkim (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁶⁰ 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944) ile yapılan görüşme.

⁶¹ DDT (Dikloro Difenil Drikloroetan): Sıtma ve bitle mücadelede kullanılan zehirli bir böcek ilacı.

⁶² 03.09.2021 tarihinde İsmail Yurtsever (d. 1929); 15.02.2022 tarihinde Murat Çoban (d. 1953); 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934); 26.02.2022 tarihinde Hakkı Yılmaz (d. 1937); 27.02.2022 tarihinde Yusuf Çömez (d. 1935); 25.03.2022 tarihinde İsmail Kırılmaz (d. 1940); 27.02.2022 tarihinde Fatma Kırılmaz (d. 1929); 29.04.2022 tarihinde Emine Yaşar (d. 1941); 29.04.2022 tarihinde Sabit Akarsu (d. 1948); 25.03.2022 tarihinde Hatice Biçer (d. 1940); 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941); 15.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942); 12.04.2022 tarihinde Ahmet Süremez (d. 1941); 13.04.2022 tarihinde Nefise Üzülmüş (d. 1943); 03.04.2022 tarihinde İbrahim Yenice (d. 1939); 03.05.2022 tarihinde Zülbiye Eyüpoğlu (d. 1940); 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944); 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme.

⁶³ 27.02.2022 tarihinde Mehmet Kahraman (d. 1948); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939); 25.03.2022 tarihinde Sevdıye Kırılmaz (d. 1941); 12.04.2022 tarihinde Habibe Çoban (d. 1948); 12.04.2022 tarihinde Hüseyin Çoban (d. 1941); 14.04.2022 tarihinde Emine Eker (d. 1943); 15.04.2022 tarihinde Hüseyin Kuş (d. 1932); 15.04.2022 tarihinde Fatma Yavaş (d. 1942); 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937); 20.04.2022 tarihinde Fatma Ateş (d. 1946); 03.05.2022 tarihinde Hasan Kavcu (d. 1934); 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941); 04.05.2022 tarihinde Mehmet Tarakçı (d. 1948) ile yapılan görüşme.

Göçmenler Edirne'de genelde birkaç gün kalmışlarsa da istisna olmakla birlikte bu sürenin aşıldığı durumlar da söz konusudur⁶⁴. Bu sırada göçmenler misafirhane veya kışlada misafir edilmişler, her türlü yeme içme ihtiyaçları Kızılay tarafından karşılanmış, ihtiyacı olanlara kıyafet, hamile olanlara ise içinde bebek kıyafetleri ile battaniye gibi eşyaların olduğu bir paket verilmiştir⁶⁵.

Göçmenler ile eşyaları Edirne'ye genelde ayrı trenle gelmiştir. Bu nedenle göçmenler, sandıklarını trene verirken Bulgaristan'daki lakaplarını da üzerine yazmışlardır. Edirne'ye gelip soy isim aldıklarında ise lakapları, soy isimleri ve iskân yerlerinin yer aldığı listeler oluşturulmuş, gelen sandıklar da bu listeler ışığında göçmenlerin iskân yerlerine sevk edilmiştir⁶⁶. Bundan dolayı göçmenler, sandıklarına sorunsuz bir şekilde ulaşabilmiştir.

Göçmenlerin Edirne'de kaydı yapıldıktan sonra bu dönemde Bulgaristan'da soy isim kullanılmadığı için her aileye soy isim verilerek iskân yeri belirlenmiştir. Soyadı verilirken hane reislerinin fiziksel ve psikolojik durumları, geldikleri yerdeki lakapları veya hane reisinin mesleği gibi birçok faktör göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin çok hareketli birisine *Durmaz*, bir daha Bulgaristan'a dönmem dediği için *Dönmez*, Bulgaristan'dan kurtulduğu için *Kurtulmuş ve Kurtuluş*, güzel türkü söylediği için *Şenses*, çok yavaş hareket ettiği için *Yavaş*, çobanlık yaptığı için *Çoban*, inşaat ustası olduğu için *Yapıcı* gibi soy isimler verilmiştir.

İskân yerleri belirlenirken şehrin ihtiyaçlarının yanı sıra göçmenlerin talepleri de dikkate alınmıştır. Bu bağlamda göçmenlere gitmek istedikleri bir yer olup

⁶⁴ 15.10.2022 tarihinde Bekir Deniz (d. 1938); 27.02.2022 tarihinde Fatma Kırılmaz (d. 1929); 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934); 25.03.2022 tarihinde İsmail Kırılmaz (d. 1940); 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941); 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939); 12.04.2022 tarihinde Habibe Çoban (d. 1948); 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942); 13.04.2022 tarihinde Nefise Üzülmüş (d. 1943); 15.04.2022 tarihinde Fatma Yavaş (d. 1942); 18.04.2022 tarihinde Emine Yavaş (d. 1937); 01.04.2022 tarihinde Emine Akkaş (d. 1943); 01.04.2022 tarihinde Hakkı Mertol (d. 1935); 01.04.2022 tarihinde Kadir Güngör (d. 1949); 03.04.2022 tarihinde Hüsnü Yenice (d. 1945); 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941) ile yapılan görüşme. Örneğin Kadırlı'ya iskân olunan Murat Kıyak ve ailesi 1 ay kalmış. 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941) ile yapılan görüşme.

⁶⁵ Bu sırada verilen zeytini erik hoşafı sanarak yemeye teşebbüs edenler olmuşsa da hoşaf olmadığını fark edince atmışlar. 12.04.2022 tarihinde Mehmet Çoban (d. 1939) ile yapılan görüşme. Fatma Çoban, Edirne'de kadınların yemek yapmaya yardım ettiklerini ifade etmiştir. 12.04.2022 tarihinde Fatma Süremez (d. 1942) ile yapılan görüşme.

⁶⁶ 15.04.2022 tarihinde İsmail Kurtuluş (d. 1941) ile yapılan görüşme.

olmadığı sorulmuştur⁶⁷. Böylece göçmenlerin buldukları çevreye daha kolay uyum sağlamaları ve birbirlerine destek olmaları amaçlanmıştır.

Göçmenler, Edirne'deki işlemlerinin tamamlanmasından sonra iskân yerlerine sevk edilmişlerdir. Bu iskân yerlerinden birisi de Seyhan vilayetidir. Seyhan'a gelmek için Edirne'den demir yolu veya istisna olmakla birlikte kara yoluyla İstanbul'a gelen göçmenler⁶⁸, ya aynı gün ya da birkaç gün misafirhanede kaldıktan sonra vapurla Haydarpaşa'ya geçmişler⁶⁹, oradan da trenle Seyhan'a hareket etmişlerdir.

III. Göçmenlerin Seyhan'a İskânları

Edirne'den yurda giriş yapan ve misafirhanelere yerleştirilen göçmenlerin genellikle birkaç gün süren misafirligi sırasında iskânlarına yönelik çalışmalar, vatandaşlığa alım işlemleri ve sağlık kontrolleri yapılmıştır. İşlemlerin tamamlanmasını müteakiben iskân yerlerine sevk edilmişlerdir. İskânları yapılırken de çoğunluğunun çiftçi olmasından dolayı tarımsal potansiyeli yüksek olan vilayetler tercih edilmiştir.⁷⁰ Bu vilayetlerden birisi de merkez kazası Adana olan Seyhan'dır⁷¹. Seyhan, Osmanlı'nın son döneminden itibaren gerek çalış-

⁶⁷ Örneğin iskân yerinin havasının Bulgaristan'a benzemesini isteyen bir aile Sivas'a iskân edilmiştir. 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme.

⁶⁸ 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934) ile yapılan görüşme.

⁶⁹ İstisna olmakla birlikte Edirne'den İstanbul'a otobüsle gelenler de olmuştur. 04.05.2022 tarihinde Emine Tarakçı (d. 1941) ile yapılan görüşme.

⁷⁰ Hükümet tarafından göçmenlerin iskânı için ilk etapta 40 vilayet belirlenerek bunların iskân edebilecekleri göçmen sayısının ivedilikle bildirilmesi istenmiştir. Ali Tanoğlu, "Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi (1950-1951)", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C 14 (Ekim 1952-Temmuz 1953), s.152. Gelen cevaplardan 8.323 hanede takriben 41.000 kişinin iskân edilebileceği görülmüştür. Fakat bu sayı, Bulgaristan'ın 1950 Ağustos'unda dile getirdiği 250.000 sayısı ile mukayese edildiğinde çok yetersiz kaldığı için vilayetlerin şartları dikkate alınarak ne kadar göçmen yerleştirilebileceği tekrar hesaplanmıştır. Lütem, **a.g.e.**, s.75-76; Şimşir, **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, s.231; Kamil, "1950-1951 Göçünün Nedenleri", s.49. Yapılan hesaplama sonucunda 32.446 hane göçmenin iskân edilebileceği anlaşılmış olup hazırlıkların tamamlanmasını müteakiben de 1951 ilkbaharıyla birlikte iskân işlemine başlanmıştır. Tanoğlu, a.g.m., s.152.

⁷¹ Adana vilayetinin ismi, 20 Mayıs 1933 tarihinde idari taksimatta yapılan düzenleme sonucunda merkez kazası Adana olmak üzere *Seyhan* olarak değiştirilmiştir. "Bazı Vilayetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun", **Resmî Gazete**, S 2411 (27 Mayıs 1933), s.2510-2511; Erdem Çanak, **Tarihî, Siyasî, Sosyal ve İktisadî Yönleriyle Adana (Seyhan) (1923-1956)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, s.68-69. Vilayetin 1950 yılındaki idari yapısı; Adana (merkez-Karataş-Misis-Tuzla-Mihmandar), Bahçe (merkez-Haruniye), Ceyhan (merkez-Kösreli-Kırmit-Yumurtalık), Feke, Kadirli, Karaisalı (merkez-Çatalan-Kamışlı-Karsantı-Pozantı), Kozan (merkez-Yukarı Sırkıntı), Osmaniye (merkez-Kaypak-Tecirli-Toprakkale-Yarpuz) ve Saimbeyli (merkez-Mağara) şeklindedir. **1950 Umumi Nüfus Sayımı**, Ankara 1955, s.325-332.

ma imkânı gerekse de nüfus yoğunluğunun az olmasından dolayı göçmenlerin yoğun olarak iskân edildiği bir vilayettir⁷². Bundan dolayı 1950-1951 yılında yurda gelen Bulgaristan Türklerinin iskânı için belirlenen 40 vilayet arasında yer almıştır⁷³. Seyhan'ın iskân yeri olarak belirlenmesiyle birlikte iskân işlemini gerçekleştirmek üzere TBMM Başkanı Refik Koraltan'ın başkanlığında Ankara'da kurulan Millî Yardım Komitesi'nin Seyhan şubesi tesis edilmiştir⁷⁴.

Haydarpaşa'dan trenle Seyhan'a doğru yola çıkan göçmenler, 3-4 gün süren uzun ve meşakkatli bir tren yolculuğundan sonra iskân edilecekleri yere göre Adana, Misis, Ceyhan, Osmaniye ve Yarbaşı İstasyonu'nda trenden inmişlerdir. Bu bağlamda Seyhan'a ilk göçmen kafilesi 1950 yılı sonlarında gelmiştir. 1951 yılının 9 Şubatı itibariyle gelenlerin sayısı 1.678'e⁷⁵, 3 Martı itibariyle de 3.331'e ulaşmıştır⁷⁶. Bununla birlikte gelen göçmen sayısı artmaya devam etmiştir. Buna bağlı olarak vilayete iskânı öngörülen göçmen sayısı da sürekli olarak artırılmıştır. Nitekim ilk etapta 5.000 kişinin iskânı öngörülürken⁷⁷ zamanla bu sayı 5.500⁷⁸, 6.000⁷⁹ ve 7.000 şeklinde revize edilmiştir⁸⁰. Fakat dönemin Adana basınına göre vilayete 7.500 göçmen yerleştirilmiş olup bunların ilçelere göre dağılımı ise şu şekilde olmuştur⁸¹:

⁷² Ayrıntılı bilgi için bk. Çanak, **Tarihî, Siyasî, Sosyal ve İktisadî Yönleriyle Adana (Seyhan)**, s.105-117.

⁷³ Bulgaristan Türklerinin Seyhan'a iskânı için bk. Erdem Çanak, Bulgaristan'dan Seyhan'a Türk Göçü (1950-1951), **Türkîsh Studies**, Sayı 9/4 (2014), s.235-253; Erdem Çanak, Bulgaristan Türklerinin Kadırlı'ya İskânı (1951), **Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı**, C 4, S 69 (2015), s.4163-4172; Erdem Çanak, Bulgaristan Türklerinin Ceyhan'a İskânı (1950-1951), **International New Tendencies Congress In Ottoman Researches (INOCTE 2016)**, Saraybosna/Bosna Hersek (7-9 Ekim 2016), Konya 2016, s.199-222.

⁷⁴ Başkanlığı Vali Ahmet Kınık, İkinci Başkanlığı Belediye Başkanı Daniş Arıkoğlu, Sekreterliği Ahmet Özbey, Muhasipliği Zahit Akdağ'ın yapmıştır. "Göçmenlere Yardım Millî Komitesi Dün Teşekkül Etti", **Türk Sözü**, 3 Ocak 1951; "Şehrimizde de Teşekkül Eden Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'nin Faaliyeti", **Yeni Adana**, 5 Ocak 1951.

⁷⁵ "İlimizdeki Göçmen Sayısı 1.678'i Buldu", **Türk Sözü**, 10 Şubat 1951.

⁷⁶ "İlimize Gelen Göçmenler 3.000'i Aştı", **Türk Sözü**, 3 Mart 1951.

⁷⁷ "Şehrimizde de Teşekkül Eden Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'nin Faaliyeti", **Yeni Adana**, 5 Ocak 1951.

⁷⁸ "Gelen Göçmenler", **Yeni Adana**, 17 Nisan 1951.

⁷⁹ "Yerleştirilecek Olan Göçmenler", **Vatandaş**, 25 Nisan 1951.

⁸⁰ "İlimize 6.400 Göçmen Yerleştirildi", **Yeni Adana**, 10 Temmuz 1951.

⁸¹ "İlimize Tahsis Edilen Göçmenlerin Taksimi", **Vatandaş**, 26 Nisan 1951; "İlimize 6.400 Göçmen Yerleştirildi", **Yeni Adana**, 10 Temmuz 1951.

Tablo 1. Adana Basınına Göre Vilayete İskân Edilen Göçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Göçmen Sayısı
Feke	50
Saimbeyli	100
Bahçe	150
Osmaniye	450
Karaisalı	625
Kozan	1.500
Kadirli	1.500
Ceyhan	1.500
Adana	1.625
Toplam	7.500

Tabloya göre en fazla göçmen Adana, Ceyhan, Kadirli ve Kozan'a, en az göçmen ise Karaisalı, Osmaniye, Bahçe, Saimbeyli ve Feke'ye iskân edilmiş görülmektedir. Ancak 1950-1951 yıllarında Seyhan'a iskân olunan Bulgaristan göçmenlerine ait bilgileri ihtiva eden *Muhacir Kayıt Defterine* göre vilayete 6.346 kişi yerleştirilmiş olup göçmen yerleştirilen yerler arasında da Saimbeyli ve Feke bulunmamaktadır. Bununla birlikte her iki veriye göre de en fazla göçmen ovalık ve verimli arazilere sahip yerlere yerleştirilmiştir⁸².

Planlanandan fazla göçmenin iskân edilmesi daha az sayıda göçmene göre hazırlık yapmış olan yerel idarecileri sıkıntıya sokmuştur. Bundan dolayı Bayındırlık Bakanlığına müracaat edilerek gelenlerin sıcaaktan dolayı hastalanmaları gerekçe gösterilip göçmen gönderilmemesi talep edilmiştir⁸³. Fakat bu talep Bakanlık tarafından dikkate alınmamış olmalı ki göçmenler gelmeye devam etmiştir.

Göçmenler Adana'ya ilk geldiklerinde Kız Sanat Enstitüsü, Darülaceze ve İş Bulma Kurumu binalarında misafir edilerek bürokratik işlemleri tamamlan-

⁸² 86 Nolu Ceyhan İlçesi 936-951 Yılı Romanya ve Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân Esas Defteri; 87 Nolu Merkez, Ceyhan, Kozan, Karataş, Karaisalı, Seyhan ve Osmaniye Muhacir Kayıt Defteri.

⁸³ "İlimize Gelen Göçmenler", *Türk Sözü*, 10 Temmuz 1951.

mıştır⁸⁴. İşlemlerinin tamamlanmasını müteakiben de geçici olarak yerleştirilecekleri yerlere sevk edilmişlerdir. Geçici iskân yerleri belirlenirken köyün ve köylünün imkânları da göz önünde bulundurulmuştur. Bundan dolayı göçmenler şehre gelmeden önce köy muhtarlarıyla irtibat kurularak köylerinde kaç haneyi misafir edebileceklerine dair bilgi toplanmış, göçmenler gelmeye başlayınca da muhtarlar istasyona gelerek belirttikleri sayıda aileyi köylerine götürmüşlerdir. Bunun yanı sıra geniş miktarda arazi işleyen ve ağa olarak nitelendirilen kişiler de çiftliklerinde çalışmak üzere geçici süreliğine göçmen istihdam etmişlerdir. Bu sırada inşasına başlanan evlerin inşasının tamamlanmasıyla birlikte de kalıcı olarak iskânlarının yapılacağı evlere ve köylere geçmişlerdir. Ancak geçici olarak yerleştirildiği yere kalıcı olarak iskân edilen ve devletin sağladığı malzeme desteğiyle kendi evlerini inşa edenler de olmuştur⁸⁵. Göçmenlere yönelik konut yapımına ise genel olarak 1951 yılında başlanmıştır⁸⁶. Bu bağlamda çiftçiler için köylerde, zanaatkârlar içinse şehir ve kasabalarda olmak üzere iki tip konut inşa edilmiştir. Çiftçiler için öngörülen evler iki oda, bir ahırdan, zanaatkârlara yönelik evler ise dükkânlı ve dükkânsız olmak üzere iki oda, bir hol ve bir dükkândan ya da iki oda ve bir holden meydana gelmiştir⁸⁷.

Göçmenler, geçici iskânlarının yapıldığı yerlerin muhtarının öncülüğünde köylülerden temin edilen eşyalar ile genellikle ahırdan bozma metruk yapılara yerleştirilmişlerdir. Bununla birlikte durumu iyi olan veya evini paylaşmak isteyenlerden oda tahsis edenler de olmuştur. Göçmenlerin bu esnadaki ihtiyaçları yine muhtarlar tarafından toplanan yardımlarla sağlanmış veya birkaç hane birleşerek bir göçmen hanesinin ihtiyacını karşılamıştır. Ağaların yanına aldığı göçmenler de yine metruk vaziyette bulunan ekseriyetle de ahırdan bozma yapılara yerleştirilmişlerdir. Ancak ağaların yanındakiler yeme-içme konusunda daha az sıkıntı çekmişlerdir. Göçmenler geçici iskânları sırasında kendilerine tahsis olunan derme çatma yapıları toprakla sıvayıp badana yaparak daha yaşanılır bir yer hâline getirmişlerdir. Hatta bu konuda yerleştirildikleri yerlerdeki köylülere de örnek olmuşlardır. Ancak imrenilerek bakılan bu

⁸⁴ “Valinin Dünkü Tetkikleri”, **Türk Sözü**, 16 Ocak 1951; “Göçmenlere Yardım İşleri Gün Geçtikçe Gelişiyor”, **Türk Sözü**, 18 Ocak 1951.

⁸⁵ 14.04.2022 tarihinde Âdem Hâkim (d. 1942); 13.04.2022 tarihinde Mecit Sağır (d. 1942); 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944); 03.05.2022 tarihinde Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940) ile yapılan görüşme.

⁸⁶ İlk göçmen köyü Mersin'e bağlı Homurlu'ya inşa edilmiştir. **BCA**, 030.01.00.00.55.338.2.

⁸⁷ Çolak, a.g.m., s.135-136.

yapılar çoğu zaman göçmenlerden alınarak yerine derme çatma yeni yapılar verilmiştir⁸⁸.

Göçmenler ilk etapta yerlilerin yardımlarıyla hayatlarını idame ettirmeye çalışmışlardır. Yerli ahalinin kısıtlı imkânlarına rağmen yaptıkları yardımlar göçmenleri bir süreliğine de olsa rahatlatmıştır. Fakat sürecin sağlıklı bir şekilde yürümesi için göçmenlerin kalıcı iskânlarının yapılarak üretici konuma getirilmeleri gerekmiştir. Geçici iskânları yapılan göçmenler de bu süreçte tarlaya yevmiyeye giderek veya mesleklerini yaparak ayakları üzerinde durmaya çalışmışlardır. Vilayetin tarımsal potansiyelinden kaynaklanan iş imkânının yanı sıra bu dönemde yapımına başlanan Seyhan Hidroelektrik Santrali ile İncirlik Havaalanı gibi inşaatlar da yeni iş imkânları sunmuştur. Bundan dolayı Adana, sadece vilayete iskân olunan göçmenler için değil ülkenin farklı yerlerinde yaşayan bireyler ile farklı vilayetlere yerleştirilen göçmenler için de önemli bir iş ve aş merkezi olmuştur. Nitekim Adana'ya, farklı şehirlere iskân edilmiş takriben bin ailenin daha geldiği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte binlerce kişinin belli bir dönemde gelmesi şehrin sosyo-ekonomik yapısı üzerinde olumsuz bir takım gelişmelere yol açmıştır. Bu nedenle öncelikle vilayete yerleştirilen göçmenlerin kalıcı iskânları yapıp arazi dağıtımını tamamlanarak kendi kendilerine yeter hâle getirilmelerine çalışılmıştır⁸⁹. Kalıcı iskânın bir an önce yapılması eğitimleri yarım kalan çocuklardan eğitimlerine devam etmek isteyenler açısından da büyük önem arz etmiştir⁹⁰.

Kalıcı iskân yerleri belirlenirken göçmenlere dağıtılacak miktarda mülkiyeti devlete ait arazinin olmasına özen gösterilmiştir. İskânın yapılacağı yerin belirlenmesi üzerine de bir taraftan evlerin yapımına başlanırken bir taraftan da ekip biçmeleri için göçmenlere toprak dağıtımını yapılmıştır. Bu bağlamda vilayet genelinde göçmenlerin toplu olarak iskân edildiği köyler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

⁸⁸ 22.02.2022 tarihinde Şaban Nalbant (d. 1940); 27.02.2022 tarihinde Yusuf Çömez (d. 1935); 26.02.2022 tarihinde Hakkı Yılmaz (d. 1937); 25.02.2022 tarihinde Ahmet Koç (d. 1934) ile yapılan görüşme.

⁸⁹ “İlimize Gelen Göçmenler”, **Yeni Adana**, 19 Temmuz 1951; “Komşu İllerden İlimize Göçmenler Akın Ediyor”, **Türk Sözü**, 19 Temmuz 1951; “Yerleştirilen 7.000 Göçmenin İskânı İş”, **Vatandaş**, 9 Ağustos 1951; “Göçmenlere Toprak Dağıtımını Başlıyor”, **Vatandaş**, 4 Eylül 1951.

⁹⁰ “Göçmen Çocukları Okullara Yerleştiriliyor”, **Yeni Adana**, 8 Ağustos 1951.

Tablo 2. Göçmenlerin Toplu Olarak İskân Edildiği Köyler

İlçe Adı	Mevcut Köyler	Yeni Kurulan Göçmen Köyü
Adana	Bahçe, Tuzla, Yeşiloba	Yeniyayla
Bahçe	Haruniye	-----
Ceyhan	Kaldırım, Mustafabeyli ve Birkent	-----
Kadirli	Kümbet, Azaplı, Şihmehmetli, Hardallık ve Savrun Mahallesi	-----
Kozan	Tepecikören ve İshanülhamit	-----
Osmaniye	Sakarcalık ve Toprakkale	-----

Göçmenlerin iskân olunduğu bu yerlerin yanı sıra Yeniyayla örneğinde olduğu gibi göçmenlere mahsus köy de kurulmuştur. Bununla birlikte göçmenlerin büyük çoğunluğu mevcut köylere dağıtılmıştır. Dağıtım sırasında, daha önce bölgeye gelmiş olan Balkan Türklerinin yaşadığı yerler tercih edilerek göçmenlerin uyum problemi en aza indirilmeye çalışılmıştır.

İskânı gerçekleştirilen göçmenlere yaşamlarını düzene koyabilmeleri için devlet, yerel idareler ile halk tarafından çeşitli yardımlarda bulunulmuştur. Bu bağlamda devlet tarafından ev veya iş yeri ile hayatlarını idame ettirecek kadar arazi verilmiş, para yardımında bulunulmuş ve uzun vadeli düşük faizli kredi tahsis edilmiştir. Yapılan aynı ve nakdî yardımların yanı sıra bir defaya mahsus olmak üzere bütün vergilerden, 22 yaşını dolduran erkekler de askerlikten muaf tutulmuştur⁹¹.

Göçmenlerin bir taraftan evleri yapılıırken bir taraftan da yaşamlarının normale dönebilmesi için toprak dağıtılmaya başlanmıştır. Verilen arazinin büyüklüğü toprağın verimi ile ailelerin birey sayısına göre değişirken⁹², arazinin hemen ekilebilmesi için de zirai alet ve tohum desteği sağlanmıştır⁹³. Ancak göçmenlerin tarlalarını ekerek mahsul almaları için aylarca beklemeleri gerekmiştir. Bu esnada ise yerli ahalinin yardımlarıyla hayatlarına devam etmişlerdir.

Göçmenlerin yoğun olarak iskânının öngörüldüğü yerlerden birisi de Adana'nın Karataş bucağına bağlı Adalı köyüdür. Konuya dair yerel basına açıklama yapan Seyhan valisi, 75-100 arası hanenin bölgeye yerleştirilme-

⁹¹ BCA, 030.18.01.02.126.59.1.

⁹² Tanoğlu, a.g.m., s.158.

⁹³ Çolak, a.g.m., s.136-137.

si için Bakanlığa yer tahsisi için başvuruda bulunacaklarını dile getirmiştir⁹⁴. Bununla birlikte bu hanelerin öncelikle Kaldırım'a iskânının düşünüldüğünü fakat sel tehlikesinden dolayı Adalı'nın öne çıktığını ancak konuya dair henüz nihai bir karar verilmediğini de belirtmiştir⁹⁵. Birkaç gün sonra yaptığı açıklamada ise Adalı'nın kalıcı iskân sahası olarak belirlendiğini, yaşanması muhtemel sel tehlikesinin bertaraf edilmesi için de Ceyhan Nehri'nin kenarındaki mevcut setin Bebeli'den Adalı'ya kadar uzatılması için Bakanlıkla temasa geçildiğini ifade etmiştir⁹⁶. Ancak alan araştırması sırasında Adalı'ya böyle bir iskân yapılmamakla birlikte Kaldırım'a 150 ev inşa edilerek göçmenlerin yerleştirildiği belirlenmiştir. Yaşanan yer değişikliğinde setin 6-7 kilometre uzatılacak olmasından kaynaklı maliyetin etkili olduğu düşünülmektedir. Neticice itibariyle göçmenler için iki oda ile bitişliğine yapılan bir ahırdan oluşan takriben 60 m² büyüklüğünde kerpiçten evler inşa edilmiştir. Ayrıca göçmenlere at veya öküz almaları için kredi ile Zirai Donatım Kurumu aracılığıyla tarımsal alet ve tohum desteği sağlanmıştır⁹⁷.

Göçmenler bölgeye ilkbahar aylarında gelmeye başladıklarından kış gelmeden evlerin yapımına başlanarak tamamlanmasına çalışılmıştır. Bu doğrultuda 1951 sonbaharına kadar 35'i Adana'da olmak üzere 113 evin yapımına başlanmış, Ekim ayında da 70 evin inşasına başlanacağı açıklanmıştır⁹⁸. Ancak evlerin projeye uygun olarak yapılabilmesi için öngörülen 1.000 lira tahsisatın yetersiz kalacağı ortaya çıkması üzerine maliyeti düşürmek için Orman

⁹⁴ “Adalı Mıntkasında Bir Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Vatandaş**, 3 Ekim 1951; “Göçmen İşleri”, **Yeni Adana**, 3 Ekim 1951.

⁹⁵ “Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Yeni Adana**, 4 Ekim 1951; “Kurulacak Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 4 Ekim 1951; “Adalı Civarında Kurulması Tasarlanan Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 6 Ekim 1951; “Göçmenler İçin Adalı Bölgesi Uygun Görüldü”, **Vatandaş**, 6 Ekim 1951; “Göçmen Köyü ile İlgili İncelemeler”, **Vatandaş**, 9 Ekim 1951.

⁹⁶ “Adalı Göçmen Köyü”, **Yeni Adana**, 9 Ekim 1951; “Göçmen Köyü ile İlgili İncelemeler”, **Vatandaş**, 9 Ekim 1951; “Göçmen Köyü İçin Yapılan İncelemeler”, **Vatandaş**, 11 Ekim 1951; “Adalı'da Kurulacak Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 11 Ekim 1951.

⁹⁷ “Göçmen Köyü İçin Yapılan İncelemeler”, **Vatandaş**, 11 Ekim 1951; “Adalı'da Kurulacak Göçmen Köyü. Toprakkale'de de 80 Hanelik Bir Göçmen Köyü Kurulacak”, **Türk Sözü**, 11 Ekim 1951; “Göçmenlerin İskân İşleri”, **Türk Sözü**, 16 Ekim 1951. Göçmenlere hayatlarını idame ettirmeleri için verilen araziye işleyecek traktör olmaması veya yetersiz sayıda olması arazilerin ekilmesi sürecinde sorun yaratmıştır. Benzer sorunla karşı karşıya kalan Şaban Kılıç ile eşi Bulgaristan'dan getirdikleri sabana bağladıkları eşek ve manda ile tarlalarını sürmek zorunda kalmışlardır.03.05.2022 tarihinde Hatice Kılıç (d. 1949); 03.05.2022 tarihinde Şaban Kılıç (d. 1944) ile yapılan görüşme.

⁹⁸ “113 Göçmen Evinin İnşası Devam Ediyor”, **Vatandaş**, 12 Ekim 1951.

İşletme Müdürlüğünden kereste temin edilmiş, Eskişehir Kiremit ve Tuğla Fabrikası'na tuğla siparişi verilerek kapı ve pencere gibi parçalar ihale yoluyla alınmak üzere harekete geçilmiştir⁹⁹. Şüphesiz yurt geneline binlerce göçmenin yerleştirilme çalışmasının devam ettiği ve devletin de imkânlarının sınırlı olduğu düşünüldüğünde sürecin çok da öngörülebilir olmadığı aşikârdır. Bu nedenle evlerin yapım süreci bir hayli uzadığından göçmenler geçici olarak iskân edildikleri yerlerde 1.5-2 yıl yaşamak zorunda kalmışlardır. Fakat çalışmalar hummalı bir şekilde sürmüş olup bir taraftan yapımına başlanan evler tamamlanmaya çalışılırken bir taraftan da yeni evlerin yapımına başlanmıştır. Nitekim 1951 Ekim'inde Toprakkale'ye kurulması düşünülen göçmen köyünün yerini görmek ve incelemelerde bulunmak üzere bir heyet buraya giderek tetkiklerde bulunmuştur¹⁰⁰. İskân İşleri Genel Müdürlüğü tarafından bu günlerde yapılan açıklamada vilayete yerleştirilen göçmenlerden 505 aileye ev yeri, 319 aileye arazi tahsis edildiği, tahsis edilen arazilerin 50'sinin tapusunun verildiği, 273 evin temelini atıldığı, inşaatı tamamlanan 8 evin sahiplerine verildiği, 46 ton da tohumluk dağıtıldığı dile getirilmiştir¹⁰¹.

1951 Kasım'ında Bahçe kazasına giden Vali Ahmet Kınık, yaptığı açıklamada Haruniye'de göçmenler için inşa edilmekte olan 25 evden 1'inin bittiğini belirtmiştir¹⁰². Daha önce Eskişehir'den sipariş edilen kiremitlerin Kasım ayında gelmesiyle birlikte evlerin yapımı da hızlanmıştır¹⁰³. Ay sonu itibarıyla de Osmaniye'de 4, Havraniye'de 6, İncirlik'te 8 ve Karaisalı'da 28 ev tamamlanmış, Karaisalı'nın Çatalan bucağına bağlı Müsait köyünde 4 evin temeli atılmış¹⁰⁴, İhsanülhamit, Kaldırım, Sakarcalık ve Bahçe'ye yapılması planlanan yerleşim yerlerinin ihalesi yapılmış¹⁰⁵, Toprakkale'ye kurulması ön-

⁹⁹ “Seyhan Bölgesinde İki Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Vatandaş**, 17 Ekim 1951; “Göçmenlerin İskâm Etrafında Çalışmalar”, **Türk Sözü**, 17 Ekim 1951.

¹⁰⁰ “Toprakkale ve Adalı'da Kurulacak Göçmen Köyleri”, **Türk Sözü**, 20 Ekim 1951.

¹⁰¹ “İlimizdeki Göçmenlerin İskân İşleri Tamamlanıyor”, **Türk Sözü**, 24 Ekim 1951.

¹⁰² “Vali İlçelere Gidiyor”, **Yeni Adana**, 13 Kasım 1951; “Vali Kınık Tetkik Gezisinden Döndü”, **Türk Sözü**, 16 Kasım 1951; “Göçmen Köyü İnşaatı Süratle İlerlemektedir”, **Vatandaş**, 16 Kasım 1951.

¹⁰³ “Göçmen Evleri Kuruluyor”, **Türk Sözü**, 22 Kasım 1951.

¹⁰⁴ “Karaisalı'da Göçmen Evlerinin Temeli Atıldı”, **Vatandaş**, 27 Kasım 1951.

¹⁰⁵ İhsanülhamit'e kurulması planlanan 60 hanelik yerleşim yerinin inşaatı müteahhit Aptülkerim Kayıgır'e verilmiştir. “Bir Göçmen Köyünün İnşaatı İhale Edildi”, **Yeni Adana**, 24 Kasım 1951.

görülen köyle ilgili de ihale aşamasına gelinmiştir¹⁰⁶. Müteahhitlerin yüksek fiyat vermesi üzerine de vilayete bağlı olup Bayındırlık Müdürlüğünün bir birimi olarak çalışmalar yürütecek olan Adana Göçmen Evleri İnşaat Bürosu adında bir büro kurulmuştur¹⁰⁷. Bu esnada bir taraftan evlerin inşasına devam edilirken bir taraftan da yapımı tamamlananların tapuları dağıtılmaya başlanmıştır. 1951 sonu itibariyle göçmenlerin iskân süreçlerinde gelinen noktaya dair açıklamada bulunan Vali Ahmet Kınık, Bebeli ile Çukurkamış'a yerleştirilecek 144 göçmen için hazırlanan tapuların geldiğini, 1952 yılına kadar da 450 aileye yerleştirildikleri arazinin tapularının verileceğini, Misis'e bağlı Yarımca'da kurulacak olan 150 hanelik köye ise 120 göçmen ailesinin yanı sıra bir miktar aşiret ile kendilerine arazi verildiği takdirde buraya taşınacaklarını belirten Yerdelen köylülerinin yerleştirileceğini ifade etmiştir¹⁰⁸.

1952 yılının ilk günlerinde İskân İşleri Müdürlüğü tarafından vilayete iletilen raporda Seyhan'a gelen 6.256 kişiden oluşan 1.411 aileye toprak verildiği, 51 evin yapımının tamamlandığı, 596 evin inşaatının sürdüğü, yapımına henüz başlanmamış ev sayısının da 1.387 olduğu belirtilmiştir¹⁰⁹. Bu ailelerin büyük çoğunluğunu çiftçiler, 94'ünü ise esnaf ve zanaatkârlar oluşturmuştur¹¹⁰. Göçmenler için yapılması öngörülen evler ile kurulması planlanan köylere yönelik çalışmalar yıl boyunca devam etmiştir. Bu doğrultuda Sirkenli'de kurulacak olan 60 hanelik göçmen köyü için çalışmalara başlanırken, Yarımca'ya kurulacak köyün yerini belirlemek üzere Mart ayında bir heyet gönderilmiş, Cihadiye (Dedeler) köyüne kurulacak 50 hanelik köyün ihalesinin de kısa süre içerisinde yapılacağı açıklanmıştır¹¹¹. Nisan ayına gelindiğinde ise 40 haneden oluşan Sakarcalık'taki 6 evin inşasına başlanmış¹¹², Misis'teki 4, Çotlu'daki 5, Havraniye'deki 6, Bahçe köyündeki 50 ev ile Kiremithâne'deki 7 evden 6'sı, İncirlik'teki 8 evden 7'si, Karaisalı'daki 16 evden 15'i, Bahçe kazasındaki 26 evden 22'si, Ceyhan'daki 209 evden 28'i, Kadirli'deki 268 evden 29'u ta-

¹⁰⁶ "Göçmenlerin İskânı İşleri İlerlemektedir", **Vatandaş**, 22 Kasım 1951; "Göçmen Evleri İnşaatı", **Türk Sözü**, 24 Kasım 1951.

¹⁰⁷ "Göçmenlerin İskân İşleri", **Türk Sözü**, 18 Aralık 1951.

¹⁰⁸ "Göçmenlere Toprak Tevzi Devam Ediyor", **Vatandaş**, 28 Aralık 1951; "Göçmenler", **Seyhan**, 31 Aralık 1951; "Yerdelen Köyünün Nakli", **Yeni Adana**, 28 Aralık 1951.

¹⁰⁹ "Göçmenlerin İskân İşleri İlerliyor", **Türk Sözü**, 24 Ocak 1952.

¹¹⁰ "İlimize Gelen Göçmenlerin İskânı İşleri", **Yeni Adana**, 24 Ocak 1952.

¹¹¹ "Üç Göçmen Köyü Daha Kurulacak", **Türk Sözü**, 30 Mart 1952.

¹¹² "İki Göçmen Köyü Daha Tamamlandı", **Yeni Adana**, 21 Ekim 1952.

mamlanmıştır¹¹³. Kozan'a bağlı İhsanülhamit'teki evler ile Kaldırım'daki 150 evin birkaç aya kadar bitirileceği, Baklalı'daki 3, Bebeli'deki 6, Tuzla'daki 30 evin tamamlanmak üzere olduğu, Cihadiye'deki 50 hanelik göçmen köyünün müteahhide verildiği, Yarımca'daki 100 haneli köyün de etüdünün tamamlandığı belirtilmiştir¹¹⁴. Ayrıca Kozan'a bağlı köylerden Sokutaş'a 11, Bulduklu'ya 13, Pekmezci'ye 27, Gaziköy'e 27, Hamam'a 30, Çokak'a 31, Bucak'a 39, Yassıçalı'ya 44, Turunçlu'ya 44, Ayvalı'ya 48, Camili'ye 56, Arslanlı'ya 61, İmamoğlu'na 73, Alaybey'e 95 ve Tepecikören'e 150 nüfus göçmen iskân edilmiştir¹¹⁵.

1952 Haziran'ına gelindiğinde vilayete yerleştirilen göçmen sayısı 1.529 hanede 7.422 kişiye ulaşırken göçmenler için yapılan evlerin inşası devam etmiştir. Bu bağlamda 537 evden müteşekkil 7 göçmen köyündeki 112 evden oluşan iki köyün inşası bitmiş, 73 köydeki 439 göçmen evi de bitme aşamasına gelmiştir¹¹⁶. Yapımı tamamlanan 50 haneli Bahçe köyü ile 60 haneli Toprakkale göçmen evlerinin dağıtımı için Bayındırlık Bakanlığından izin talebinde bulunmuş, 150 haneden oluşan Kaldırım'daki 57 evden 25'ine de göçmenler yerleştirilmiştir¹¹⁷. Evler için gönderilen tahsisatın yetersiz kalması üzerine Bayındırlık Bakanlığı 900.000 lira daha göndermiştir¹¹⁸. Gelen parayla birlikte inşaat çalışmaları hızlanmıştır. İnşaatı devam eden evlerin yanı sıra yapımı öngörülen ve bürokratik işlemleri tamamlanan yeni evlerin inşasına da hız verilmiştir. Bunlardan birisi olan ve 82 evden oluşan Yeşiloba'daki göçmen evleri için 1952 Eylül'ünde ihaleye çıkılmış¹¹⁹, Ekim ayında da temelleri atılmıştır¹²⁰. Yapımı tamamlanan Cihadiye'deki 50 ev ile Yarımca'daki 100 evin dağıtımı da Ekim ayında gerçekleştirilmiştir¹²¹. Bu evlerle birlikte vilayet

¹¹³ "Göçmen Evleri İnşasına Hızla Devam Ediliyor", **Türk Sözü**, 17 Nisan 1952.

¹¹⁴ Bu evlerin ihalesi Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir. "Göçmen Evleri İnşasına Hızla Devam Ediliyor", **Türk Sözü**, 17 Nisan 1952.

¹¹⁵ "Göçmen Evleri İnşasına Hızla Devam Ediliyor", **Türk Sözü**, 17 Nisan 1952.

¹¹⁶ "Göçmenlerin İskân İşi", **Türk Sözü**, 1 Haziran 1952.

¹¹⁷ "Toprakkale Göçmen Köyü de Kuruldu", **Vatandaş**, 2 Temmuz 1952; "Göçmen Köylerinin İnşaatı Devam Ediyor", **Türk Sözü**, 5 Haziran 1952.

¹¹⁸ İnşası Tamamlanan Göçmen Köyleri", **Vatandaş**, 23 Temmuz 1952.

¹¹⁹ "Göçmenlerin İskân İşi", **Türk Sözü**, 12 Ağustos 1952; "Yeşiloba'da Yapılacak Göçmen Evleri", **Türk Sözü**, 12 Eylül 1952; "Yeşiloba'da Göçmen Mahallesi Kuruluyor", **Vatandaş**, 12 Ağustos 1952; "Göçmen Evleri", **Yeni Adana**, 12 Eylül 1952.

¹²⁰ "Yeşiloba Göçmen Köyünün ve Uçak Alanının Temelleri Atıldı", **Vatandaş**, 31 Ekim 1952; "Göçmen Köyünün Temel Atma Töreni Dün Yapıldı", **Türk Sözü**, 31 Ekim 1952.

¹²¹ "İki Göçmen Köyü Daha Tamamlandı", **Yeni Adana**, 21 Ekim 1952; "Cihadiye Köyündeki

genelinde yapımı tamamlanan ev sayısı 981'e ulaşmıştır. İnşası devam eden Yeşiloba'daki 82 ev ile muhtelif köylerdeki 291 evin de kısa sürede tamamlanarak sahiplerine verileceği açıklanmıştır¹²².

IV. Göçmenlerin Karşılaştığı Sorunlar

Vilayet dâhiline iskân edilen göçmenlerin karşılaştığı en önemli sorun, bilmedikleri bir yerde yeni bir hayata başlamak olmuştur. Bu nedenle göçmenler iskân edilirken ya yeni yerleşim yeri kurulmuş, ya da daha önce Balkanlardan bölgeye iskân olunan Türklerin olduğu yerler tercih edilmiştir. Ancak göçmenler, toplu olarak yerleştirilecekleri yeterli sayıda yapının olmamasından dolayı öncelikle birer ikişer hane şeklinde köylere dağıtılmışlar, evlerinin inşa olunmasını müteakiben de belirli yerlere toplanmışlardır. Bu yerler, köy içinde mülkiyeti devlete ait uygun bir arazi olmadığı durumlarda genelde köyün çeperindeki uygun bir alan olmuştur.

Göçmenleri etkileyen en önemli sorunlardan birisi de bölgedeki sıcak havadır. Buna, temiz içme suyu sorunu da eklenince uzun süre sağlık sorunu yaşayanlar olmuştur. Bu nedenle göçmenlerin uzun bir süre uyum sorunu yaşadığı söylenebilir¹²³.

Göçmenler, öncelikle mülkiyeti devlete ait geniş toprakların bulunduğu alanlara yerleştirilmişlerdir. Bu niteliğe sahip arazilerden de sulama açısından sorun olmaması için Seyhan ve Ceyhan nehirlerine yakın bölgeler tercih edilmiştir. Bununla birlikte nehre yakın yerlere yerleştirilenler kışın selden, yazın sinekten, uzağa yerleştirilenler ise susuzluktan muzdarip olmuşlardır. Bilhassa sellerle birlikte oluşan bataklık alanlarda ortaya çıkan sivrisineklerin neden olduğu sıtma hastalığı yaşamı çekilmez hâle getirmiştir. Buna rağmen göçmenler, bölgenin sunduğu iş imkânından dolayı başka bir yere gitmeyi düşünmemişlerdir.

Göçmen Evlerinin Bugün Dağıtımı Yapılıyor”, **Yeni Adana**, 28 Ekim 1952; “Cihadiye'deki Göçmen Evleri Dün Tevzî Edildi”, **Yeni Adana**, 29 Ekim 1952; “Göçmenlere Ev Dağıtımı”, **Vatandaş**, 29 Ekim 1952; “Yarımcı'da Yüz Göçmen Evinin İnşası Sona Erdi”, **Türk Sözü**, 22 Ocak 1953.

¹²² “Göçmen Evleri İnşası Tamamlanmak Üzere”, **Türk Sözü**, 29 Ocak 1953. Yeşiloba'daki evlerin 15'i 1953 Haziran'ında sahiplerine verilmiştir. “Yeşiloba'daki Göçmen Evleri Tevzî Edildi”, **Türk Sözü**, 12 Haziran 1953.

¹²³ “Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Yeni Adana**, 4 Ekim 1951; “Kurulacak Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 4 Ekim 1951; “Göçmenler İçin Adalı Bölgesi Uygun Görüldü”, **Vatandaş**, 6 Ekim 1951.

Göçmenler bölgedeki ağalardan kaynaklı sorunlar da yaşamışlardır. Örneğin bazı ağalar işledikleri devlet arazisinin göçmenlere verilmesine mani olmaya çalışmıştır. Bu durum her yerde yaşanmamakla birlikte Kaldırım köyü örneğinde olduğu gibi büyük ölçekli yerleşim yerlerinde yaşandığında ciddi sorunlara yol açmıştır. Nitekim köye 150 ev yapılmasına karşın arazi dağıtımı yapılamayınca göçmenler başka yerlere iskân edilmiştir. Ülkenin kısıtlı kaynaklarıyla yapılan ve boş kalan evler ise kısa sürede kullanılamaz hâle gelmiştir. Bunun yanı sıra bir kısım yerli halk da göçmenlerle sorun yaşamıştır. Aslında halk, ilk etapta göçmenlere sıcak davranarak kucak açmışsa da devletin göçmenlere ev, arsa, inşaat malzemesi desteği, işleyecek arazi ile mülkiyeti devlete ait olup uzun süre köylüler tarafından mera olarak kullanılan arazileri vermesi iki taraf arasında soğukluk yaratmıştır. Göçmenler benzer sorunları 1930'lu yıllarda Anadolu'ya gelen ve bölgeye iskân olunan Bulgaristan Türkleri ile de yaşamıştır. Bundan dolayı daha ziyade kendi içlerinde bir sosyal yaşam kurmuşlar, hatta evliliklerini de genellikle 1950-1951 göçmenleriyle yapmışlardır. Evlilik konusunda ikinci tercihleri ise bölgeye daha önce iskân edilen Bulgaristan Türkleri olmuştur. Akraba evliliklerine ise genel olarak karşı oldukları için bu tür evlilikler çok istisna olup olanlar da uzak akrabalar arasında yapılmıştır. Bütün bu yaşananlar ise göçmenlerin yerli halk ile kaynaşma sürecinin uzamasına yol açmıştır.

Anadolu'ya gelen göçmenler, Bulgaristan'da daha önce görmedikleri ve yemedikleri bamya, patlıcan, narenciye ve zeytin gibi yiyeceklerle karşılaşmışlardır. Haydarpaşa tren istasyonundan hareketleri esnasında zeytin, peynir ve ekmekten oluşan kumanya verilmiştir. Fakat göçmenler, zeytini daha önce hiç yemedikleri için ya çekirdeği ile yemişler ya da trenden atmışlardır. İstasyonlarda vatandaşlar tarafından verilen portakalı ise kabuğu ile yemeye çalışmışlardır.

Göçmenlerin geçici olarak yerleştirildikleri yerlerde kalmaları için kendilerine tahsis edilen yapıları toprakla sıvayıp, badana yaparak daha yaşanılır hâle getirmeleri çoğu zaman buraların ellerinden alınmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun yanı sıra kalıcı iskânları için devlet tarafından yapılan evlerin tuvaletten yoksun olması da ayrı bir sorun yaratmıştır. Bunun üzerine göçmenler, evlerinin dışına kazdıkları kuyuları tuvalet olarak kullanmışlar, hatta bu hususta yerleştirildikleri yerdeki halka da örnek olmuşlardır.

Yerli halkın kullandığı bazı farklı kelimeler göçmenler ile iletişim kurmada soruna yol açmıştır¹²⁴. Örneğin Kadırlı'nın Kümbet köyünde yaşayan ve pamuk tarlasına bir miktar da karpuz tohumu serpiştiren bir ağa, karpuzların büyümesi üzerine göçmenlere şu tarladaki karpuzları kırın, gelip alacağım deyince göçmenler ağanın dediğine bir anlam verememekle birlikte karpuzları kırarak ikiye ayırmışlar. Kümbet köyünde yaşayan bir başka ağanın hanımı da evlerinde kalarak işlerine yardımcı olan Ali Kıyak'a samanlığın kapısını kilitle manasında, *samanlığa git, dilini dille* deyince kızarıp bozaran Ali Kıyak, ağaya giderek mahcup bir şekilde *ağam ben bir şey yapmadım ama hanım ağam böyle dedi* demiştir¹²⁵.

¹²⁴ 11.04.2022 tarihinde Levhi Yılmaz (d. 1950); 03.05.2022 tarihinde Emine Kayışoğlu (d. 1941) ile yapılan görüşme.

¹²⁵ 11.04.2022 tarihinde Murat Kıyak (d. 1941) ile yapılan görüşme.

SONUÇ

1950-1951 göçü kapsamında Bulgaristan'dan Anadolu'ya yaklaşık olarak 155.000 kişi göç etmiştir. Göçmenlerin takriben 7.500'ü Seyhan vilayetine yerleştirilmiştir. Göçmenler vilayete yerleştirilirken daha ziyade tarımsal çalışma potansiyeli yüksek olan Adana, Ceyhan, Kozan, Kadırlı ve Osmaniye gibi kazalar tercih edilmiştir. Göçmenler geldiklerinde vilayette yeterli sayıda yapı olmamasından dolayı öncelikle geçici olarak evi müsait olan bir ailenin yanında ya da kendilerine verilen yıkık dökük vaziyetteki metruk yapılarda kalmışlardır. Bir süreliğine geçici iskân mahallinde kalan göçmenler, evlerinin tamamlanmasıyla birlikte kalıcı iskân sahalarına toplanmışlardır. Az sayıda olmakla birlikte geçici iskân mahallinde kalan da olmuştur.

Kalıcı iskân sahaları oluştururken iki farklı usul takip edilmiştir. Bu bağlamda ya mevcut yerleşim yerlerine yeni konutlar yapılmış ya da Adana'daki Yeniyayla örneğinde olduğu gibi müstakil köyler kurulmuştur. Mevcut köylere iskân yapılırken göçmenlerin uyum sıkıntısı yaşamaması için öncelikle muhacir köyleri tercih edilmiştir. Müstakil yerleşim yerleri ise mülkiyeti devlete ait geniş arazilerin bulunduğu yerlerde tesis edilmiştir. Müstakil yerleşim yerlerindeki evler devlet tarafından yaptırılmış olup inşaatta çalışan göçmenlere ücret dahi ödenmiştir. Ancak evlerin maliyetini düşürmek adına bazı yerlerde ortak duvarların kullanılmış olması aile mahremiyeti açısından sağlıklı olmamıştır. Yapılan evler ise kesme taş, topraktan yapılan kiremit, kamış veya çalı gibi malzemelerden olmak üzere üç farklı şekilde inşa olunmuştur. Ancak tuvaletten yoksun olarak yapıldıkları için tuvaletleri göçmenler yapmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda göçmenlerin, badana ve tuvalet gibi konularda yerli halka örnek olduğu söylenebilir. Şayet yerleştirildikleri yerde daha önce iskân edilmiş göçmen varsa böyle bir durum söz konusu olmamıştır.

Müstakil yerleşim yerlerine iskân edilen göçmenlere ev, arazinin niteliğine göre nüfus başı tarla ile duruma göre tohumluk ve kredi desteği, mevcut yerleşim yerlerine küçük gruplar hâlinde iskân edilenlere ise arsa, inşaat malzemesi, arazinin niteliğine göre nüfus başı tarla, tohumluk ve kredi desteği verilmiştir. Göçmenlere verilen evler ise takriben 60 m² büyüklüğündedir. Çiftçilere verilecek evlerin bir oda ile ahırdan, esnafa verilecek olanların ise iki katlı olup üstünün ikamet, altının iş yeri olarak kullanılacağı açıklanmıştır. Buna rağmen esnafların yerleştirildiği Yeşiloba'daki evler tek katlı olarak inşa edilmiştir.

İlk etapta yerleştirildikleri yerlerdeki halkın yardımlarıyla yaşamlarını sürdüren göçmenler bir süre sonra tarlaya yevmiyeye giderek, toprak dağıtımının gerçekleştirilmesi üzerine de tarlalarını ekip biçerek yaşamlarını idame ettirmeye çalışmışlardır. Ancak yeterli tarımsal ekipman olmadığı için tarlalarını at ve öküz marifetiyle ya da belli sayıda haneye tahsis edilen traktörler yardımıyla sürebilmişlerdir. Fakat ortak kullanım sadece Karataş'ın Bahçe köyünde tespit edilmiştir.

Göçmenlere hayatlarını idame ettirmeleri için dağıtılan araziler genellikle köylüler tarafından ortak kullanılan meralardan verilmiştir. Bu da yerli halk ile göçmenlerin karşı karşıya gelmesine, hatta bazen uzun süreli çatışma yaşamalarına yol açmıştır. Bundan dolayı bazı göçmen aileleri arazilerini yıllarca kullanamadığından yaşamlarının düzene girmesi uzun zaman almıştır. Bunun yanı sıra bazı arazilerin bataklık olması ise buraların üretim amaçlı kullanılabilmesi için yoğun bir emek ve çaba gerektirmiştir. Arazilerin nehrin kenarında olması durumunda ise yaşanan sellerden dolayı mahsul zarar gördüğünden bazı yıllar hiç ürün alınamamıştır.

Seyhan'ın sıcak iklimi ile daha önce yemedikleri zeytin, turunçgil, bamya, patlıcan, yeşillik (nane, maydanoz, marul) gibi besinleri ilk defa yemek zorunda kalmaları göçmenler açısından sorun yaratmışsa da zamanla hem iklim hem de yiyeceklere alışmışlardır.

Göçmenler iskân edildikleri yerlerde uzun yıllar yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Ancak zaman içinde aile bireylerinin sayısının artmasına bağlı olarak mevcut arazilerinin geçimlerini sağlamada yetersiz kalması üzerine bilhassa yeni yetişen gençler çalışmak için Adana başta olmak üzere göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu Bursa gibi şehirlere göç etmişlerdir. Buna bağlı olarak da iskân mahallerinde genellikle az sayıda yaşlı nüfus kalmıştır. Bununla birlikte zaman içinde büyük ölçekte iç göç alan Adana'nın Mihmandar ile Kadirli'nin Şihmehmetli köyleri örneğinde olduğu gibi göçmenlerin tamamen terk ettiği yerleşim yerleri olduğu gibi Kadirli'deki Savrun Mahallesi ile Adana'daki Yeşiloba örneğinde olduğu gibi aldığı göçlerle büyüyen yerler de söz konusudur. Sürece dair istisnai bir örnek de Ceyhan'ın Kaldırım köyüdür. Zira mülkiyeti devlete ait olan ve göçmenlere dağıtılması planlanan bölgedeki arazi, burayı işleyen ağaların müdahalesi sonucu dağıtılamadığı için Kaldırım'daki göçmenlerin bir kısmı başka yerlere yerleştirilmek zorunda kalmış, ülkenin kısıtlı imkânlarıyla yapılmış olan evler ise kısa sürede kullanılmaz hâle gelmiştir.

Göçmenler iskân olunurken yerleştikleri yere kolay uyum sağlamaları ve birbirlerine destek olmaları için akrabalarıyla veya köylüleriyle birlikte yerleştirilmeye gayret edilmiştir. Bunun da etkisiyle uzun süre ya kendi içlerinde ya da daha önce bölgeye gelen muhacirlerle evlenmişlerdir. Bunda, zaman zaman yaşadıkları sorunlardan dolayı yerli halkla mesafeli ilişkiler, kendi kültürlerinden olan birisiyle daha kolay anlaşacakları düşüncesi, Bulgaristan'dan tanışmaları veya ortak tanıdıkları olması ile belirli yerlerde yerli halkın göçmenleri dışlayıcı bir tutum takınmasının etkili olduğu söylenebilir.

İntihal Taraması
Plagiarism Detection Bu makale intihal taramasından geçirildi. (<https://intihal.net/>) | *This paper was checked for plagiarism. (https://intihal.net/)*

Etik Beyan
Ethical Statement Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. | *There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.*

Açık Erişim Lisansı
Open Access License Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. | *This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License*

KAYNAKÇA

86 Nolu Ceyhan İlçesi 936-951 Yılı Romanya ve Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân Esas Defteri.

87 Nolu Merkez, Ceyhan, Kozan, Karataş, Karaisalı, Seyhan ve Osmaniye Muhacir Kayıt Defteri.

“113 Göçmen Evinin İnşası Devam Ediyor”, **Vatandaş**, 12 Ekim 1951.

“Adalı Civarında Kurulması Tasarlanan Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 6 Ekim 1951.

“Adalı Göçmen Köyü”, **Yeni Adana**, 9 Ekim 1951.

“Adalı Mıntıkasında Bir Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Vatandaş**, 3 Ekim 1951.

“Adalı’da Kurulacak Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 11 Ekim 1951.

“Adalı’da Kurulacak Göçmen Köyü. Toprakkale’de de 80 Hanelik Bir Göçmen Köyü Kurulacak”, **Türk Sözü**, 11 Ekim 1951.

Akça, Bayram, “1945-1990 Türk-Bulgar İlişkileri ve Bu Dönemde Muğla Vilayetine İskân Edilen Bulgaristan Muhacirleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S 70 (2008), s.75-92.

Akın, Veysi, “Türkiye Cumhuriyeti İle Bulgaristan Arasında Siyasi İlişkilerin Kurulmasında 1925 Dostluk Antlaşması’nın Yeri ve Önemi”, **Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, C 1, S 1 (2012), s.41-56.

Arslan, Zehra, “Demokrat Parti İktidarının 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan’dan Türkiye’ye Göç Eden Göçmenlere Yönelik Politikası (1950-1951)”, **Uluslararası Balkan Sempozyumu Bildirileri**, Isparta 2012, s.329-344.

Atabay, Mithat, “Çingene Sorunu ve 1950-1951 Yıllarında Bulgaristan’dan Çanakkale’ye Göçler”, **Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı**, S 13 (2012), s.59-72.

Aybar, Celâl, **Bulgaristan Nüfusu**, İstanbul 1935.

“Bazı Vilayetlerin İlgası ve Bazılarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun”, **Resmî Gazete**, S 2411 (27 Mayıs 1933), s.2510-2511.

“Bir Göçmen Köyünün İnşaatı İhale Edildi”, **Yeni Adana**, 24 Kasım 1951.

“Cihadiye Köyündeki Göçmen Evlerinin Bugün Dağıtımı Yapılıyor”, **Yeni Adana**, 28 Ekim 1952.

“Cihadiye'deki Göçmen Evleri Dün Tevzî Edildi”, **Yeni Adana**, 29 Ekim 1952.

Çanak, Erdem, “Bulgaristan'dan Seyhan'a Türk Göçü (1950-1951)”, **Turkish Studies**, S 9/4 (2014), s.235-253.

Çanak, Erdem, “Bulgaristan Türklerinin Kadiri'ye İskânı (1951)”, **Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı**, C 4, S 69 (2015), s.4163-4172.

Çanak, Erdem, “Bulgaristan Türklerinin Ceyhan'a İskânı (1950-1951)”, **International New Tendencies Congress In Ottoman Researches (INOCTE 2016)**, Saraybosna/Bosna Hersek (7-9 Ekim 2016), Konya 2016, s.199-222.

Çanak, Erdem, **Tarihî, Siyasî, Sosyal ve İktisadî Yönleriyle Adana (Seyhan) (1923-1956)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017.

Çolak, Filiz, “Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951)”, **Tarih Okulu**, S 14 (2013), s.113-145.

“Gelen Göçmenler”, **Yeni Adana**, 17 Nisan 1951.

“Göçmen Çocukları Okullara Yerleştiriliyor”, **Yeni Adana**, 8 Ağustos 1951.

“Göçmen Evleri”, **Yeni Adana**, 12 Eylül 1952.

“Göçmen Evleri İnşasına Hızla Devam Ediliyor”, **Türk Sözü**, 17 Nisan 1952.

“Göçmen Evleri İnşası Tamamlanmak Üzere”, **Türk Sözü**, 29 Ocak 1953.

“Göçmen Evleri Kuruluyor”, **Türk Sözü**, 22 Kasım 1951.

“Göçmen İşleri”, **Yeni Adana**, 3 Ekim 1951.

“Göçmen Evleri İnşaatı”, **Türk Sözü**, 24 Kasım 1951.

“Göçmen Köylerinin İnşaatı Devam Ediyor”, **Türk Sözü**, 5 Haziran 1952.

“Göçmen Köyü İçin Yapılan İncelemeler”, **Vatandaş**, 11 Ekim 1951.

“Göçmen Köyü ile İlgili İncelemeler”, **Vatandaş**, 9 Ekim 1951.

“Göçmen Köyü İnşaatı Süratle İlerlemektedir”, **Vatandaş**, 16 Kasım 1951.

“Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Yeni Adana**, 4 Ekim 1951.

“Göçmen Köyünün Temel Atma Töreni Dün Yapıldı”, **Türk Sözü**, 31 Ekim 1952.

- “Göçmenler”, **Seyhan**, 31 Aralık 1951.
- “Göçmenler İçin Adalı Bölgesi Uygun Görüldü”, **Vatandaş**, 6 Ekim 1951.
- “Göçmenlere Ev Dağıtımı”, **Vatandaş**, 29 Ekim 1952.
- “Göçmenlere Toprak Dağıtımı Başlıyor”, **Vatandaş**, 4 Eylül 1951.
- “Göçmenlere Toprak Tevzî Devam Ediyor”, **Vatandaş**, 28 Aralık 1951.
- “Göçmenlere Yardım İşi Gün Geçtikçe Gelişiyor”, **Türk Sözü**, 18 Ocak 1951.
- “Göçmenlere Yardım Millî Komitesi Dün Teşekkür Etti”, **Türk Sözü**, 3 Ocak 1951.
- “Göçmenlerin İskân İşi”, **Türk Sözü**, 16 Ekim 1951.
- “Göçmenlerin İskân İşi”, **Türk Sözü**, 1 Haziran 1952.
- “Göçmenlerin İskân İşi”, **Türk Sözü**, 12 Ağustos 1952.
- “Göçmenlerin İskânı İşi İlerlemektedir”, **Vatandaş**, 22 Kasım 1951.
- “Göçmenlerin İskân İşi İlerliyor”, **Türk Sözü**, 24 Ocak 1952.
- “Göçmenlerin İskân İşleri”, **Türk Sözü**, 18 Aralık 1951.
- “Göçmenlerin İskânı Etrafında Çalışmalar”, **Türk Sözü**, 17 Ekim 1951.
- Görüşme: Âdem Hâkim (d. 1942), 14.04.2022.
- Görüşme: Ahmet Koç (d. 1934), 25.02.2022.
- Görüşme: Ahmet Süremez (d. 1941), 12.04.2022.
- Görüşme: Ali Yaman (d. 1961), 29.04.2022.
- Görüşme: Basri Kovancı (d. 1940), 08.04.2022.
- Görüşme: Bekir Deniz (d. 1938), 15.10.2022.
- Görüşme: Emine Akkaş (d. 1943), 01.04.2022.
- Görüşme: Emine Eker (d. 1943), 14.04.2022.
- Görüşme: Emine Kayışoğlu (d. 1941), 03.05.2022.
- Görüşme: Emine Tarakçı (d. 1941), 04.05.2022.
- Görüşme: Emine Yaşar (d. 1941), 29.04.2022.
- Görüşme: Emine Yavaş (d. 1937), 18 Nisan 2022.

- Görüşme: Fatma Ateş (d. 1946), 20.04.2022.
Görüşme: Fatma Kırılmaz (d. 1929), 27.02.2022.
Görüşme: Fatma Süremez (d. 1942), 12.04.2022.
Görüşme: Fatma Yavaş (d. 1942), 15.04.2022.
Görüşme: Habibe Aşçı (d. 1932), 13.04.2022.
Görüşme: Habibe Çoban (d. 1948), 12.04.2022.
Görüşme: Hakkı Mertol (d. 1935), 01.04.2022.
Görüşme: Hakkı Yılmaz (d. 1937), 26.02.2022.
Görüşme: Halil Durmaz (d.1940), 29.04.2022.
Görüşme: Halil Yapıcı (d. 1940), 13.04.2022.
Görüşme: Hasan Kavcu (d. 1934), 03.05.2022.
Görüşme: Hasan Kurtulmuş (d. 1955), 04.05.2022.
Görüşme: Haşim Eker (d. 1937), 11.04.2022.
Görüşme: Hatice Biçer (d. 1940), 25.03.2022.
Görüşme: Hatice Kılıç (d. 1949), 03.05.2022.
Görüşme: Hüseyin Çoban (d. 1941), 12.04.2022.
Görüşme: Hüseyin Kuş (d. 1932), 15.04.2022.
Görüşme: Hüsni Yenice (d. 1945), 03.04.2022.
Görüşme: İbrahim Yenice (d. 1939), 03.04.2022.
Görüşme: İsmail Kırılmaz (d. 1940), 25.03.2022.
Görüşme: İsmail Kurtuluş (d. 1941), 15.04.2022.
Görüşme: İsmail Yurtsever (d. 1929), 03.09.2021.
Görüşme: Kadir Güngör (d. 1949), 01.04.2022.
Görüşme: Levhi Yılmaz (d. 1950), 11.04.2022.
Görüşme: Lutfiye Deniz (d. 1946), 05.03.2022.
Görüşme: Makbule Babacan (d. 1936), 14.04.2022.
Görüşme: Mecit Sağır (d. 1942), 13.04.2022.

- Görüşme: Mehmet Çoban (d. 1939), 12.04.2022.
- Görüşme: Mehmet Kahraman (d. 1948), 27.02.2022.
- Görüşme: Mehmet Tarakçı (d. 1948), 04.05.2022.
- Görüşme: Mehmet Tenekeci (d. 1956), 09.10.2021.
- Görüşme: Murat Çoban (d. 1953), 15.02.2022.
- Görüşme: Murat Kıyak (d. 1941), 11.04.2022.
- Görüşme: Nefise Üzülmüş (d. 1943), 13.04.2022.
- Görüşme: Remzi Dönmez (d. 1968), 04 Mayıs 2022.
- Görüşme: Remziye Yılmaz (d. 1933), 11.04.2022.
- Görüşme: Sabit Akarsu (d. 1948), 29.04.2022.
- Görüşme: Selime Kamburoğlu (d.1924), 15.04.2022.
- Görüşme: Sevdije Kırılmaz (d. 1941), 25.03.2022.
- Görüşme: Seyit Ali Kayışoğlu (d. 1940), 03.05.2022.
- Görüşme: Şaban Kılıç (d. 1944), 03.05.2022.
- Görüşme: Şaban Nalbant (d. 1940), 22.02.2022.
- Görüşme: Yusuf Çömez (d. 1935), 27.02.2022.
- Görüşme: Zülbiye Eyüpoğlu (d. 1940), 03.05.2022.
- Görüşme: Zülbiye Tenekeci (d. 1963), 09.10.2022.
- Hakov, Cengiz, “Atatürk ve Bulgaristan ile Türkiye Arasında Yeni Siyasal Diplomatik Münasebetler”, **Uluslararası İkinci Atatürk Sempozyumu Bildirileri**, C 2, Ankara (1996), s.1271-1278.
- Hakov, Cengiz, “Bulgaristan Türklerinin Göçmenlik Serüveni”, **Türkler**, C 20, Ankara 2000, s.371-376.
- “İki Göçmen Köyü Daha Tamamlandı”, **Yeni Adana**, 21 Ekim 1952.
- “İlimize Gelen Göçmenler 3.000’i Aştı”, **Türk Sözü**, 3 Mart 1951.
- “İlimize Gelen Göçmenler”, **Türk Sözü**, 10 Temmuz 1951.
- “İlimize Gelen Göçmenler”, **Yeni Adana**, 19 Temmuz 1951.
- “İlimizdeki Göçmen Sayısı 1.678’i Buldu”, **Türk Sözü**, 10 Şubat 1951.

- “İlimize 6.400 Göçmen Yerleştirildi”, **Yeni Adana**, 10 Temmuz 1951.
- “İlimize Tahsis Edilen Göçmenlerin Taksimi”, **Vatandaş**, 26 Nisan 1951.
- “İlimizdeki Göçmenlerin İskân İşleri Tamamlanıyor”, **Türk Sözü**, 24 Ekim 1951.
- “İlimize Gelen Göçmenlerin İskânı İşi”, **Yeni Adana**, 24 Ocak 1952.
- “İnşası Tamamlanan Göçmen Köyleri”, **Vatandaş**, 23 Temmuz 1952.
- Kamil, İbrahim, “Bulgaristan’dan Türkiye’ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri”, **Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C 5, S 2 (2016), s.31-65.
- Kamil, İbrahim, “Atatürk Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri”, **Atatürk Ansiklopedisi**, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-donemi-turkiye-bulgaristan-iliskileri/> Erişim Tarihi: 14.07.2023.
- Kamil, İbrahim, **Bulgaristan Türkleri ve Göçler Bulgaristan Komünist Partisi Gizli Belgeleri (1944-1989)**, Cilt 1 (1944-1953), Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2018.
- Kamil, İbrahim, “Cumhuriyet Döneminde Bulgaristan’dan Türkiye’ye Göçler (1923-1989)”, **Sosyo-Kültürel-Ekonomik Yönleriyle Türkiye’de Göç ve Göçmenler**, Altınordu Yayınları, Ankara 2023, s.223-250.
- “Karaisalı’da Göçmen Evlerinin Temeli Atıldı”, **Vatandaş**, 27 Kasım 1951.
- Kaştan, Yüksel, “Atatürk Dönemi Türkiye-Bulgaristan İlişkileri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Yayını**, S 72, 2008, s.669-696.
- “Komşu İllerden İlimize Göçmenler Akın Ediyor”, **Türk Sözü**, 19 Temmuz 1951.
- “Kurulacak Göçmen Köyü”, **Türk Sözü**, 4 Ekim 1951.
- Lütem, Ömer E., **Türk-Bulgar İlişkileri 1983-1989**, Cilt 1 (1983-1985), Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, Ankara 2000.
- Memişoğlu, Hüseyin, **Bulgaristan Türklerinin Eğitimi**, Ankara 1992.
- Özgiray, Ahmet, “Türk-Bulgar Siyasi İlişkileri (1920-1938)”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, S 10, 1995, s.55-64.
- Pınar, Mehmet, “1950-1951 Bulgaristan’dan Türkiye’ye Göçler ve Demokrat Parti’nin Göçmen Politikası”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S 89, 2014, s.61-93.

“Seyhan Bölgesinde İki Göçmen Köyü Kuruluyor”, **Vatandaş**, 17 Ekim 1951.

“Şehrimizde de Teşekkül Eden Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği’nin Faaliyeti”, **Yeni Adana**, 5 Ocak 1951.

Soysal, İsmail, **Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları**, C 1 (1920-1945), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Şimşir, Bilal N., **Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu, Bulgaristan’da Türk Varlığı**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1985.

Şimşir, Bilal N., **Bulgaristan Türkleri (1878-2008)**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2012.

Tahir, Nuri Ali, “Bulgar Komünist Partisi ve Bulgaristan’daki Türklere Yönelik Asimilasyon Politikası”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S 41 (2015), s.578-587.

Tanoğlu, Ali, “Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi (1950-1951)”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, C 14 (Ekim 1952-Temmuz 1953), s.129-161.

Toğrol, Beğlan, **112 Yıllık Göç (1878-1989)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul 1989.

“Toprakkale ve Adalı’da Kurulacak Göçmen Köyleri”, **Türk Sözü**, 20 Ekim 1951.

“Toprakkale Göçmen Köyü de Kuruldu”, **Vatandaş**, 2 Temmuz 1952.

Turan, Ömer, “Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri”, **Balkan Türkleri, Balkanlarda Türk Varlığı**, Der. Erhan Türbedar, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, Ankara 2003, s.18-43.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030.01.00.00.55.338.2.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.01.02.126.59.1.

Ulutaş, Selcen Özyurt, “Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı Raporlarına Göre Komünist Bulgar Hükümetlerinin Türklere Yönelik Politikaları (1949-1954)”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S 235 (2018), s.125-140.

“Üç Göçmen Köyü Daha Kurulacak”, **Türk Sözü**, 30 Mart 1952.

- “Vali İlçelere Gidiyor”, **Yeni Adana**, 13 Kasım 1951.
- “Vali Kınık Tetkik Gezisinden Döndü”, **Türk Sözü**, 16 Kasım 1951.
- “Valinin Dünkü Tetkikleri”, **Türk Sözü**, 16 Ocak 1951.
- “Yarımca’da Yüz Göçmen Evinin İnşası Sona Erdi”, **Türk Sözü**, 22 Ocak 1953.
- “Yerdelen Köyünün Nakli”, **Yeni Adana**, 28 Aralık 1951.
- “Yerleştirilecek Olan Göçmenler”, **Vatandaş**, 25 Nisan 1951.
- “Yerleştirilen 7.000 Göçmenin İskânı İşİ”, **Vatandaş**, 9 Ağustos 1951.
- “Yeşiloba’da Yapılacak Göçmen Evleri”, **Türk Sözü**, 12 Eylül 1952.
- “Yeşiloba’da Göçmen Mahallesi Kuruluyor”, **Vatandaş**, 12 Ağustos 1952.
- “Yeşiloba Göçmen Köyünün ve Uçak Alanının Temelleri Atıldı”, **Vatandaş**, 31 Ekim 1952.
- “Yeşiloba’daki Göçmen Evleri Tevzî Edildi”, **Türk Sözü**, 12 Haziran 1953.

EKLER

Ek-1. 1950’li Yıllardan Kalma Bir Göçmen Evi (Yeniköy-Yumurtalık)

478

Ek-2. 1950’li Yıllardan Kalma Bir Göçmen Evi (Azaplı-Kadirli)

Ek- 3. 1950'li Yıllardan Kalma Bir Göçmen Evi (Haruniye-Bahçe)

Ek- 4. 1950'li Yıllardan Kalma Bir Göçmen Evi Tavanı (Birkent-Ceyhan)

